

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

obręby geodezyjne:

**MONTOWO – OSTASZEWO -
RYNEK**

1. Nazwa

**ALEJA PRZYDROŻNA – Droga nr 541N:
odcinek skrzyżowanie z drogą nr 538 - Kiełpiny**

2. Czas powstania

1 poł. XX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**Na działkach i częściach działek
geodezyjnych w obrębach:
obręb: MONTOWO ID: 281203_2.0007
obręb: OSTASZEWO ID: 281203_2.0011
obręb: RYNEK ID: 281203_2.0012**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Aleja przydrożna na drodze wojewódzkiej nr 541N Lubawa – Lidzbark, na odcinku przebiegającym przez gminę Grodziczno – od skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 538 – Kiełpiny. Na podkładzie mapy topograficznej w skali 1:80 000

8. Historia, opis i wartości

Wartości: aleja o wybitnych i wyróżniających się walorach historyczno-przyrodniczo-krajobrazowych

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

Fragment alei przydrożnej przy drodze 541N – ob. Ostaszewo widok na północ

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania – dostateczny

Zalecenia:

Wszelkie prace budowlane na terenie alei należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

Usunięcie drzew i krzewów z terenu nieruchomości lub ich części innych niż wpisane do rejestru zabytków parki, ogrody lub inne formy zaprojektowanej zieleni nie wymaga uzyskania pozwoleń, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1 i pkt 11 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, lecz wymaga zgłoszenia lub uzyskania zezwolenia na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny

Bogusław Okupny
26/10/2023

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

obręby geodezyjne:

**MROCZNO
RYNEK**

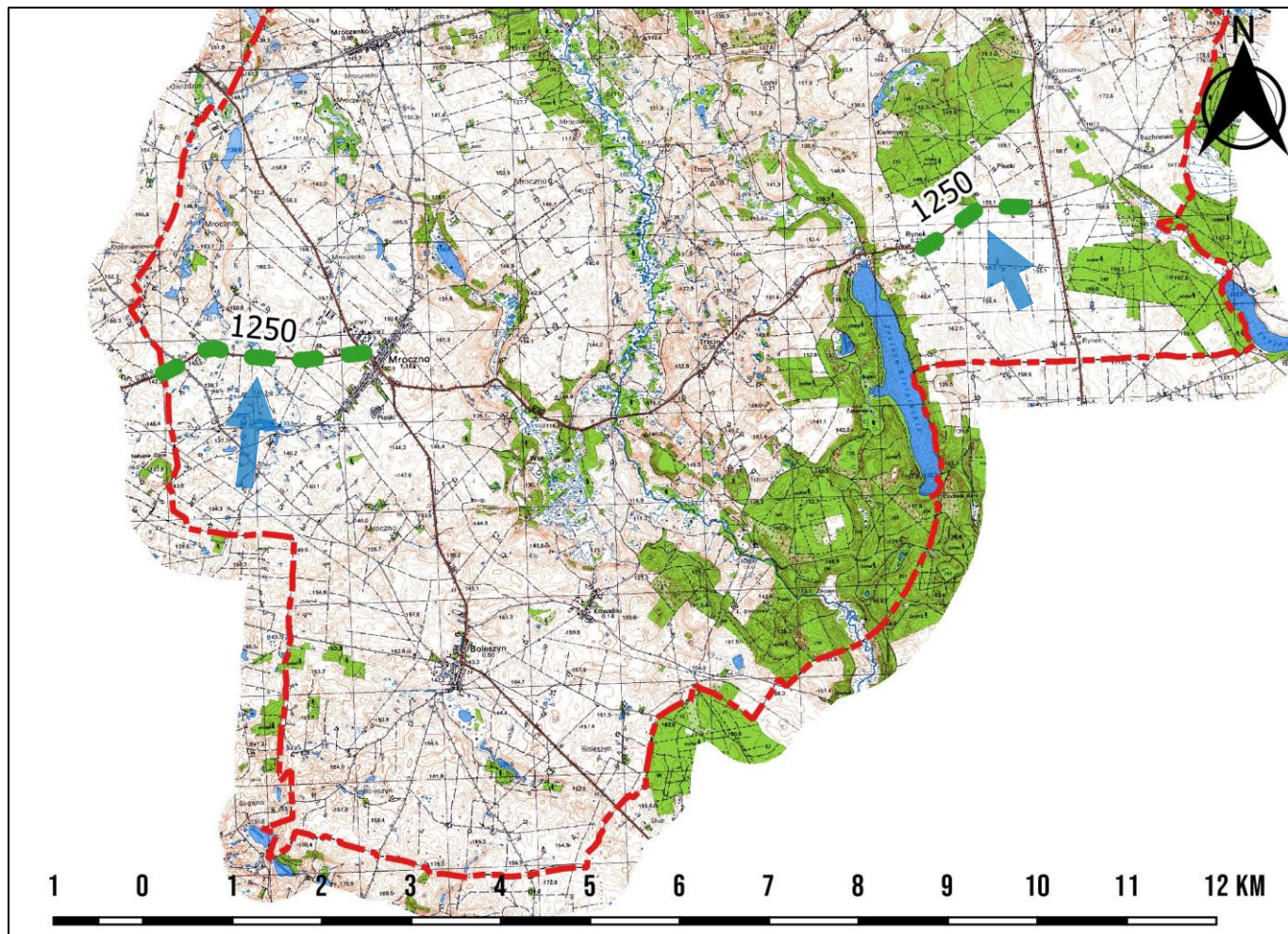
1. Nazwa

**ALEJA PRZYDROŻNA – Droga nr 1250N:
odcinek Sugajenko – Mroczo oraz Rynek –
skrzyżowanie z drogą nr 541**

2. Czas powstania

1 poł. XX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**Na działkach i częściach działek
geodezyjnych w obrębach:
obręb: MROCZNO ID: 281203_2.0009
obręb: RYNEK ID: 281203_2.0012**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Aleja przydrożna na drodze nr 1250N na dwóch odcinkach: Sugajenko – Mroczo oraz Rynek – skrzyżowanie z drogą nr 541 – na mapie zaznaczono dwa odcinki przebiegającym przez gminę Grodziczno. Na podkładzie mapy topograficznej w skali 1:80 000

8. Historia, opis i wartości

Na odcinku Sugajenko-Mroczno aleja jednogatunkowa złożona z klonu pospolitego z domieszkami lipy drobnolistnej, jesionu wyniosłego i kasztanowca zwyczajnego. Na odcinku Rynek – droga nr 541 aleja jednogatunkowa złożona z klonu pospolitego z domieszką brzozy brodawkowatej.

Wartości: aleja o wybitnych i wyróżniających się walorach historyczno-przyrodniczo-krajobrazowych

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

Fragment alei przydrożnej przy drodze 1250N – Mroczno, w kierunku na zachód.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania – dobry na odcinku Mroczno – Sugajenko; na odcinku Rynek – droga nr 541 dostateczny

Zalecenia:

Wszelkie prace budowlane na terenie alei należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

Usunięcie drzew i krzewów z terenu nieruchomości lub ich części innych niż wpisane do rejestru zabytków parki, ogrody lub inne formy zaprojektowanej zieleni nie wymaga uzyskania pozwoleń, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1 i pkt 11 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, lecz wymaga zgłoszenia lub uzyskania zezwolenia na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
26/10/2023

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

obręby geodezyjne:

**MROCZENKO – MROCZNO -
KOWALIKI - BOLESZYN**

1. Nazwa

**ALEJA PRZYDROŻNA – Droga nr 1335N: Nowe
Miasto Lubawskie – Mroczno – granica powiatu**

2. Czas powstania

1 poł. XX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

Na działkach i częściach działek
geodezyjnych w obrębach:
obręb: MROCZENKO ID: 281203_2.0008
obręb: MROCZNO ID: 281203_2.0009
obręb: KOWALIKI ID: 281203_2.0003
obręb: BOLESZYN ID: 281203_2.0001

5. Przynależność administracyjna

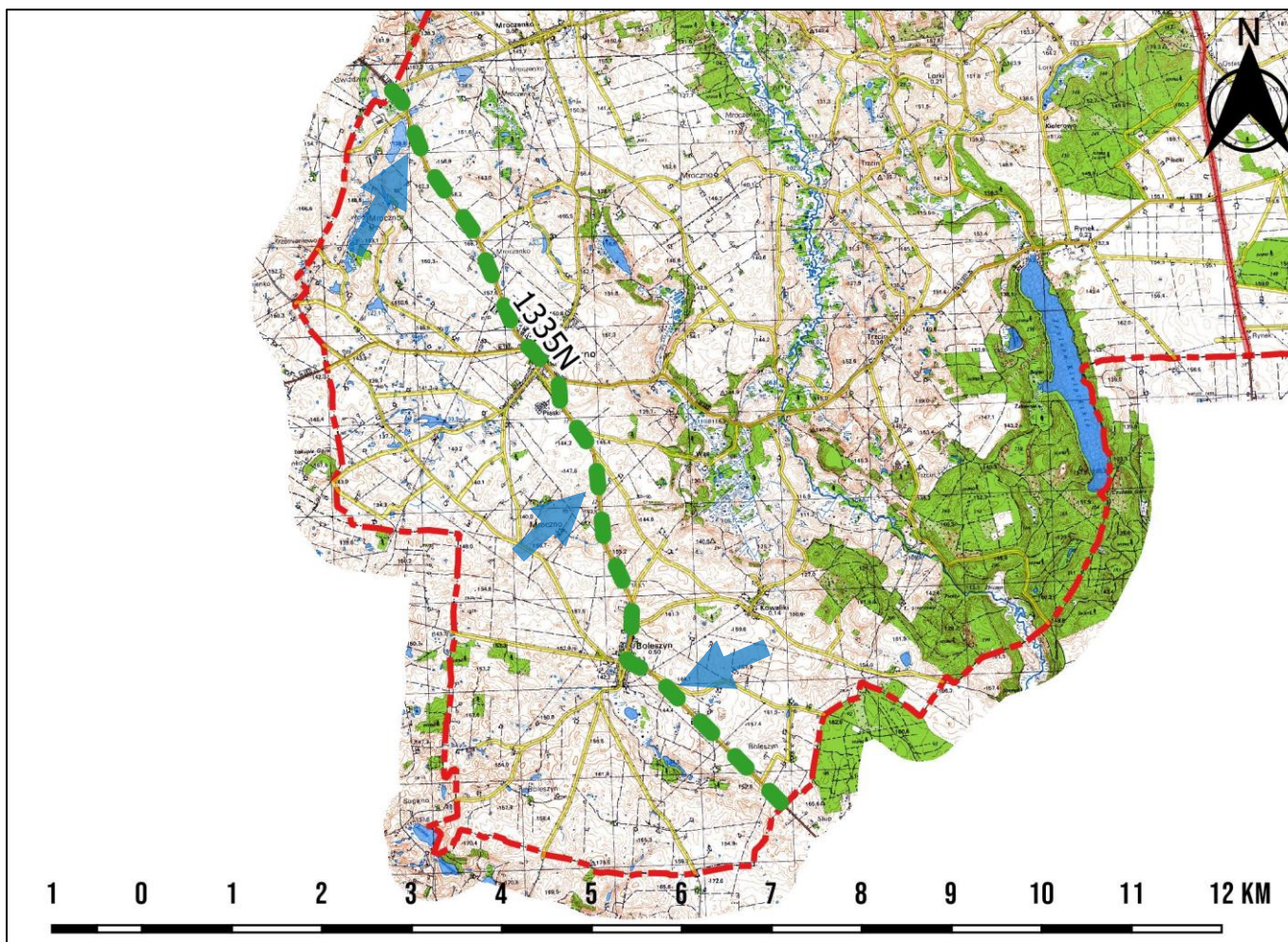
województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

**Zapisy ochronne w miejscowym planie
zagospodarowania przestrzennego
Uchwała nr XXIII/144/2020 Rady Gminy
Grodziczno z dnia 16 grudnia 2020**

Aleja przydrożna na drodze nr 1335N na odcinku: Nowe Miasto Lubawskie – Mroczno – granica powiatu nowomiejskiego – na mapie zaznaczono odcinek przebiegający przez gminę Grodziczno. Na podkładzie mapy topograficznej w skali 1:80 000

8. Historia, opis i wartości

Aleja jednogatunkowa złożona z klonu pospolitego z domieszkami lipy drobnolistnej, jesionu wyniosłego, klonu jaworu.

Na odcinku Mroczo – granica powiatu (do Wlewska) aleja jednogatunkowa złożona z jesionu wyniosłego z domieszką klonu pospolitego.

Wartości: aleja o wybitnych i wyróżniających się walorach historyczno-przyrodniczo-krajobrazowych

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

Fragment alei przydrożnej przy drodze 1335N – Mroczo, w kierunku na południe.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania – dobry.

Zalecenia:

Wszelkie prace budowlane na terenie alei należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

Usunięcie drzew i krzewów z terenu nieruchomości lub ich części innych niż wpisane do rejestru zabytków parki, ogrody lub inne formy zaprojektowanej zieleni nie wymaga uzyskania pozwoleń, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1 i pkt 11 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, lecz wymaga zgłoszenia lub uzyskania zezwolenia na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
Bogusław Okupny
26/10/2023

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

BOLESZYN

1. Nazwa

**KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MARCINA
WRAZ Z CMENTARZEM PRZYKOŚCIELNYM**

2. Czas powstania

1 poł. XVIII w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Boleszyn
na działce geodez.: nr 16**

**obręb: BOLESZYN
ID: 281203_2.0001.16**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Wpis do rejestru zabytków nr A-1078 decyzją z dnia 05.08.1968

***Zapisy ochronne w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego
Uchwała nr XXIII/144/2020 Rady Gminy Grodziczno z dnia 16 grudnia 2020***

Kościół od płd-wschodu (zdj; górne) oraz płn-zachodu (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczony zasięg wpisu do rejestru zabytków

8. Historia, opis i wartości

Parafia została założona prawdopodobnie przez kapitułę chełmińską, która w 1289 r. otrzymała Boleszyn od biskupa chełmińskiego Wenera. Najstarsza wzmianka o parafii pochodzi z początku XV w. z dokumentu biskupa chełmińskiego Arnolda (1402-1416), w którym przyłącza on kościół w Radoszkach jako filię do parafii w Boleszynie. Do sekularyzacji dóbr w XVIII w. wieś pozostawała własnością kapituły chełmińskiej. W 1672 r. w Boleszynie istniała szkoła parafialna. Pierwotny drewniany kościół został wystawiony przed 1653 r. Obecny kościół został wzniesiony w latach 1721-1722 lub 1739 r., możliwe, że w 1739 został gruntownie przebudowany. Kościół konsekrowany w 1742 r. Pod koniec XIX w. do prezbiterium dobudowano po obu stronach ceglana zakrystie oraz skarbczyk. W 1921 r. gruntowny remont kościoła.

W kościele obraz Matki Boskiej Bolesnej z XVIII w., do którego pielgrzymowano z Królestwa Polskiego oraz Mazur.

Kościół zlokalizowany w środku wsi, na terenie czworokątnego założenia cmentarnego, na którym znajduje się drewniana dzwonnica oraz murowana kostnica, z ogrodzeniem na kamiennym cokole z ceglanyimi słupkami oraz drewnianymi sztachetami.

Kościół orientowany, na fundamentach kamiennych i podmurówce kamiennie-ceglanej, drewniany konstrukcji zrębowej, w dolnej części północnej ściany nawy oraz prezbiterium konstrukcja wymieniona na murowaną. Ściany wzmocnione lisciami. Zakrystie oraz skarbczyk murowane z cegły na zaprawie cementowo-wapiennej. Od zachodu wieża konstrukcji szkieletowej, ze ścianą wieńcową od zewnątrz – do wysokości okapu dachu nawy. Cały kościół z zewnątrz oszalowany deskami z olstwowaniem połączeń desek szalunku. Kościół na rzucie prostokąta, prezbiterium zamknięte trójbocznie z przybudówkami wychodzącymi poza obrys nawy, do których od zachodu dostawione przedsiönki przylegające do bocznych ścian nawy. Korpus nawowy szerszy z wieżą dostawioną od zachodu. Bryła jednokondygnacyjna zamknięta dachami dwuspadowymi, z dachem trójpołaciowym nad prezbiterium, z dwukondygnacyjną wieżą zamkniętą dachem namiotowym z metalową iglicą, dachy pokryte dachówką ceramiczną. Elewacje boczne nawy dwuosiowe, boczne prezbiterium jednoosiowa, elewacje akcentowane drewnianym gzymsem podokapowym. Otwory okienne prostokątne z opaskami, w ścianie prezbiterium ośmioboczne okienko. W elewacji frontowej wieża, z prostokątnym otworem wejściowym z drewnianym gzymsem okapnikowym, nad wejściem okienko pod którym w kapliczce rzeźba drewniana Piety.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Kościół parafialny wpisany do rejestru zabytków: **nr A-558/O decyzją z dnia 09.04.1959**

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

BOLESZYN

1. Nazwa

**CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY przy kościele
p.w. św. Marcina**

2. Czas powstania

XVIII w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Boleszyn
na działce geodez.: nr 16**

**obręb: BOLESZYN
ID: 281203_2.0001.16**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Wpis do rejestru zabytków nr A-1078 decyzją z dnia 05.08.1968

***Zapisy ochronne w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego
Uchwała nr XXIII/144/2020 Rady Gminy Grodziczno z dnia 16 grudnia 2020***

Cmentarz przykościelny od zach.(zdj; górne) oraz wsch. (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczony zasięg wpisu do rejestru zabytków

8. Historia, opis i wartości

Parafia w Boleszynie została założona prawdopodobnie przez kapitułę chełmińską, która w 1289 r. otrzymała Boleszyn od biskupa chełmińskiego Wenera. Najstarsza wzmianka o parafii pochodzi z początku XV w. z dokumentu biskupa chełmińskiego Arnolda (1402-1416), w którym przyłącza on kościół w Radoszkach jako filię do parafii w Boleszynie.. Pierwotny drewniany kościół został wystawiony przed 1653 r. Obecny kościół został wzniesiony w latach 1721-1722 lub 1739 r. Kościół konsekrowano w 1742 r.

Plac kościelny z cmentarzem przykościelnym zlokalizowany w środku wsi, na terenie czworokątnego założenia cmentarnego, na którym znajduje się drewniany kościół, drewniana dzwonnica oraz murowana kostnica. Całe założenie z ogrodzeniem na kamiennym cokole z ceglanyimi słupkami z betonowymi czterospadkowymi czapkami oraz z przęsłami z drewnianymi sztachetami.

Cmentarz przykościelny założony w XVIII w., obecny układ cmentarz z XIX w. W południowej części cmentarza zachowane lapidarium i miejsca pochówków księży. Układ cmentarza regularny, na planie prostokąta, jednokwaterowy.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi, miejsce pochówków proboszczów parafii.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Kościół parafialny wraz z cmentarzem przykościelnym wpisany do rejestru zabytków: **nr A-558/O decyzją z dnia 09.04.1959**

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

BOLESZYN

1. Nazwa

KAPLICA P.W. ŚW. HUBERTA

2. Czas powstania

poł. XVIII w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Boleszyn
na działce geodez.: nr 132/4**

**obręb: BOLESZYN
ID: 281203_2.0001.132/4**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Wpis do rejestru zabytków nr A-1079 decyzją z dnia 05.08.1968

***Zapisy ochronne w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego
Uchwała nr XXIII/144/2020 Rady Gminy Grodziczno z dnia 16 grudnia 2020***

Kaplica św. Huberta od pld-wsch.(zdzj; górne) oraz zachodu. (zdzj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczony zasięg wpisu do rejestru zabytków

8. Historia, opis i wartości

Parafia została założona prawdopodobnie przez kapitułę chełmińską, która w 1289 r. otrzymała Boleszyn od biskupa chełmińskiego Wenera. Najstarsza wzmianka o parafii pochodzi z początku XV w. z dokumentu biskupa chełmińskiego Arnolda (1402-1416), w którym przyłącza on kościół w Radoszkach jako filię do parafii w Boleszynie. Do sekularyzacji dóbr w XVIII w. wieś pozostawała własnością kapituły chełmińskiej. W 1672 r. w Boleszynie istniała szkoła parafialna. Pierwotny drewniany kościół został wystawiony przed 1653 r.

Kaplica św. Huberta zlokalizowana w niewielkiej odległości na północ od kościoła parafialnego p.w. św. Marcina, wybudowana około połowy XVIII w. Poświęcona 3.04.1846 r. Kaplica gruntownie odnowiona w 1927 r., podczas prowadzonych wówczas prac została zniszczona stara polichromia.

Kaplica posadowiona na kamiennej podmurówce, drewniana, konstrukcji zrębowej z bali zwęglowanych na jaskółczy ogon z obciętymi ostatkami. Wnętrze kaplicy otynkowane. Kaplica na rzucie zbliżonym do kwadratu, bryła zwarta, jednokondygnacyjna, zamknięta dachem namiotowym pokrytym dachówką ceramiczną. Elewacja frontowa jednoosiowa z dwuskrzydłowymi drzwiami z szeroką opaską, wejście poprzedzone kamiennobetonowymi schodami. Elewacje boczne niesymetryczne, jednoosiowe ze zbliżonymi do kwadratu dwuskrzydłowymi oknami, z szerokimi opaskami.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Kaplica wpisana do rejestru zabytków: nr A-1079 decyzją z dnia 05.08.1968

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

BOLESZYN

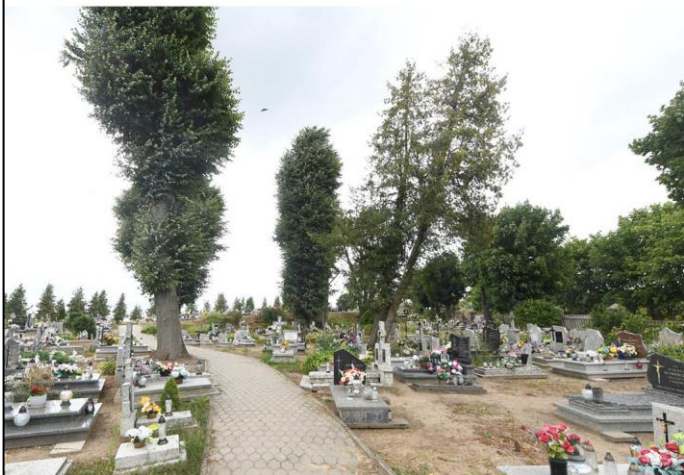
1. Nazwa

CMENTARZ PARAFIALNY rzymskokatolicki

2. Czas powstania

pocz. XX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Boleszyn
na działkach geodez.: nr 230, 234**

**obręb: BOLESZYN
ID: 281203_2.0001.230 i 234**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

**Zapisy ochronne w miejscowym planie
zagospodarowania przestrzennego
Uchwała nr XXIII/144/2020 Rady Gminy
Grodziczno z dnia 16 grudnia 2020**

Cmentarz od wsch. (zdzj; górne) oraz wnętrze od wschodu (zdzj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>).

8. Historia, opis i wartości

Parafia została założona prawdopodobnie przez kapitułę chełmińską, która w 1289 r. otrzymała Boleszyn od biskupa chełmińskiego Wenera. Najstarsza wzmianka o parafii pochodzi z początku XV w. z dokumentu biskupa chełmińskiego Arnolda (1402-1416), w którym przyłącza on kościół w Radoszkach jako filię do parafii w Boleszynie. Do sekularyzacji dóbr w XVIII w. wieś pozostawała własnością kapituły chełmińskiej. W 1672 r. w Boleszynie istniała szkoła parafialna. Pierwotny drewniany kościół został wystawiony przed 1653 r. Obecny drewniany kościół z początku XVIII w. z czworokątnym placem cmentarnym.

Cmentarz parafialny zlokalizowany na zachód od kościoła, założony na początku XX w. Cmentarz na rzucie trójkąta, wielokrotnie powiększany w kierunku zachodnim. Cmentarz z ogrodzeniem na ceglanej podmurówce z czworokątnymi, ceglanyimi słupkami nakrytymi betonowymi namiotowymi czapkami z drewnianymi sztachetami pomiędzy ceglanyimi słupkami. Brama wjazdowa oraz furtka od wschodu: metalowe w ceglanych słupkach. Układ cmentarza regularny, całość czytelna z układem kwater alejowo-kwaterowym. Nagrobki i mogiły rzędowe.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi, miejsce pochówku wiernych z parafii Boleszyn.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry/dostateczny, zły stan drzewostanu – większość drzew obwodowych oraz tworzących aleję uschnięta.

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenie cmentarza

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

JAKUBKOWO

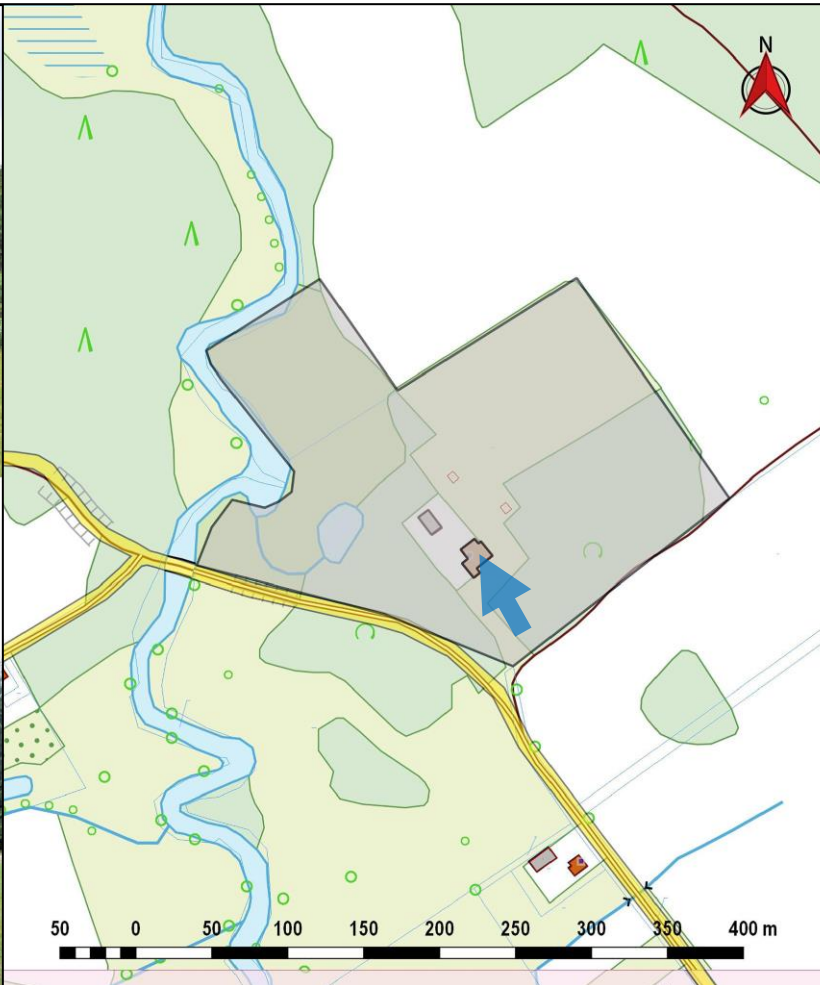
1. Nazwa

PAŁAC w zespole pałacowo-parkowym, ob. budynek mieszkalny

2. Czas powstania

2 ćw. XIX w., przebudowany k. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**Jakubkowo nr 1
13-324 Jakubkowo
na działce geodez.: nr 370**

**obręb: ZAJĄCZKOWO
ID: 281203_2.0015.370**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Wpis do rejestru zabytków nr A-2830 decyzją kl.5340/14/89 z dnia 15.06.1989 r.

Budynek od pld-zach. (zdz; górne) oraz ptn-azchodu (zdz. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczono granice wpisu do rejestru zabytków wg. <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

8. Historia, opis i wartości

Pierwsze informacje o posiadłości w Jakubkowie pochodzą z 1853 r., wówczas właścicielem był Euzebiusz Różycki, wtedy nastąpiło wyodrębnienie księgi wieczystej Jakubkowa z księgi majątku Zajączkowo. W rodzinie Różyckich majątek pozostawał do 1877 r., kolejnymi właścicielami byli: w latach 1877-1888 Ferdinand Frowerk, w 1888 Ferdinand Ebert, 1892 Aniela Probst z d. Lanz, 1893 Friedrich Kampmann, 1900 r. Stanisław Różycki z Zajączkowa, 1907-1908 Aleksander Itzig – zarówno Różycki jak i Itzig byli właścicielami Zajączkowa, więc prawdopodobne, że był to okres ponownego zespolenia obu posiadłości. W 1908 r. majątek przejął Johann Kempka, w 1910 r. Bucholz. 17 marca 1920 r. majątek przeszedł w posiadanie Kazimierza Lamberta i pozostawał do kwietnia 1946 r. kiedy został przejęty w wyniku reformy rolnej przez Skarb Państwa. W 1882 r. dobra zamieszkiwało 95 katolików oraz 2 ewangelików, w obrębie dóbr znajdowało się 28 budynków, w tym 10 domów mieszkalnych. W 1910 r. majątek zamieszkiwało 56 Polaków oraz 2 Niemców, w majątku znajdowało się 6 domów mieszkalnych oraz 11 gospodarczych. W 1936 r. Jakubkowo zamieszkiwało 115 osób obejmowało 268 ha, z dobrze rozwiniętym sadownictwem, rybołówstwem, z cegielnią, wydobywano torf. Po II wojnie światowej pałac był użytkowany przez Lasy Państwowe, w pałacu mieściły się mieszkania robotników leśnych. Od lutego 1992 właścicielem pałac przeszedł na własność syna ostatniego właściciela.

Pierwotny dwór wzniesiono prawdopodobnie w 2 ćw. XIX w. Jego pozostałością są ściany piwnic w cz. płd-wsch. obecnego pałacu. Dwór całkowicie przebudowano pod koniec XIX w. nadając mu rozbudowaną, eklektyczną formę.

Budynek posadowiony na kamiennych fundamentach, ściany murowane z cegły, obustronnie otynkowane. Pałac w części płn-wsch. na rzucie kwadratu, część frontowa płd-zachodnia na planie prostokąta wysunięta przed lico części kwadratowej. Bryła rozczłonkowana, złożona z prostopadłościanów, budynek podpiwniczony, część frontowa dwukondygnacyjna ze ścianką kolankową poddasza, zamknięta dachami płaskim część tylna parterowa z poddaszem o ściance kolankowej, zamknięta dachem dwuspadowym o niewielkim nachyleniu. Elewacje częściowo pozbawione detalu architektonicznego, otynkowane, akcentowane gzymsami kordonowymi, odcinkami gzymsu parapetowego i nadokiennego. Otwory okienne prostokątne oraz zamknięte łukowo oraz pełnym łukiem. Stolarka otworowa współczesna.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry, w trakcie prac remontowych.

Zalecenia:

Pałac wpisany do rejestru zabytków: **nr A-2830 decyzją kl.5340/14/89 z dnia 15.06.1989 r.**

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

JAKUBKOWO

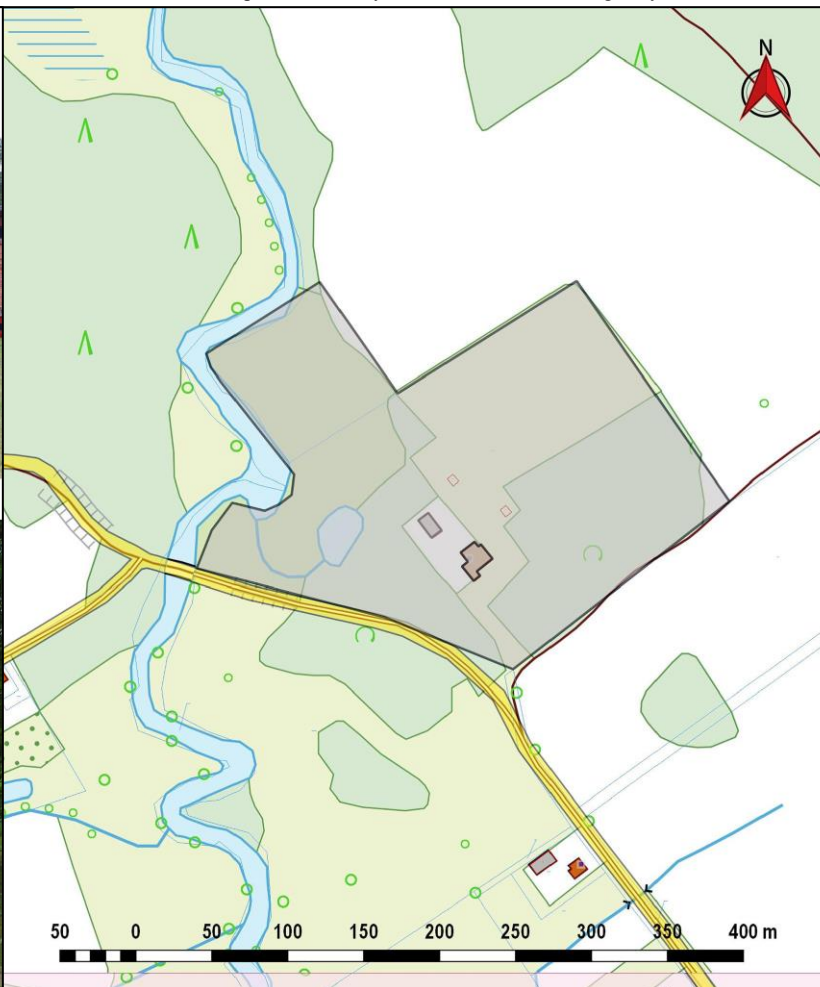
1. Nazwa

PARK w zespole pałacowo-parkowym

2. Czas powstania

2 poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Jakubkowo
na działkach geodez.: nr 370, 3349/1**

**obręb: ZAJĄCZKOWO
ID: 281203_2.0015.370, 3349/1**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

**Wpis do rejestru zabytków nr A-
A-3640 decyzją psoz/dk-ia-90/93 z
dnia 03.12.1993 r.**

Widok w kierunku pld-wsch. (zdzj; górne) oraz wschodnim. (zdzj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczono granice wpisu do rejestru zabytków wg. <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

8. Historia, opis i wartości

Pierwsze informacje o posiadłości w Jakubkowie pochodzą z 1853 r., wówczas właścicielem był Euzebiusz Różycki, wtedy nastąpiło wyodrębnienie księgi wieczystej Jakubkowa z księgi majątku Zajączkowo. W rodzinie Różyckich majątek pozostawał do 1877 r., kolejnymi właścicielami byli: w latach 1877-1888 Ferdinand Frowerk, w 1888 Ferdinand Ebert, 1892 Aniela Probst z d. Lanz, 1893 Friedrich Kampmann, 1900 r. Stanisław Różycki z Zajączkowa, 1907-1908 Aleksander Itzig – zarówno Różycki jak i Itzig byli właścicielami Zajączkowa, więc prawdopodobne, że był to okres ponownego zespolenia obu posiadłości. W 1908 r. majątek przejął Johann Kempka, w 1910 r. Bucholz. 17 marca 1920 r. majątek przeszedł w posiadanie Kazimierza Lamberta i pozostawał do kwietnia 1946 r. kiedy został przejęty w wyniku reformy rolnej przez Skarb Państwa.

Park krajobrazowy został założony – w części przy pałacu - prawdopodobnie w 3 ćw. XIX w., w części przy rzece Wel w 1 ćw. XX w. Założenie ma postać dwu prostopadłych do siebie parków: prostokątnego w pobliżu pałacu założonego na stoku znacznie wznoszącym się w kierunku półn-wschodnim i drugiego w kształcie odwróconej litery L w pobliżu rzeki Wel, na terenie płaskim o niewielkim spadku w kierunku rzeki. Całe założenie otoczone było łąkami, pastwiskami, polami, od zachodu rzeką. Pałac położony jest centralnie względem obu części parku. Do pałacu prowadzą dwie drogi: jedna z Zajączkowa, druga z Tylic – prostopadła do elewacji frontowej, wzdłuż której rośnie grupa drzew. Przed frontem pałacu zwarta grupa różnogatunkowych drzew z przewagą lip, klonów i robinii. Od strony półn-wschodniej rząd świerków, które wyznaczają granice między częścią reprezentacyjną a krajobrazową parku. Park przy rzece Wel ma postać naturalnego zbiorowiska roślinnego

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Park wpisany do rejestru zabytków: nr A- A-3640 decyzją psoz/dk-ia-90/93 z dnia 03.12.1993 r.

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

JAKUBKOWO

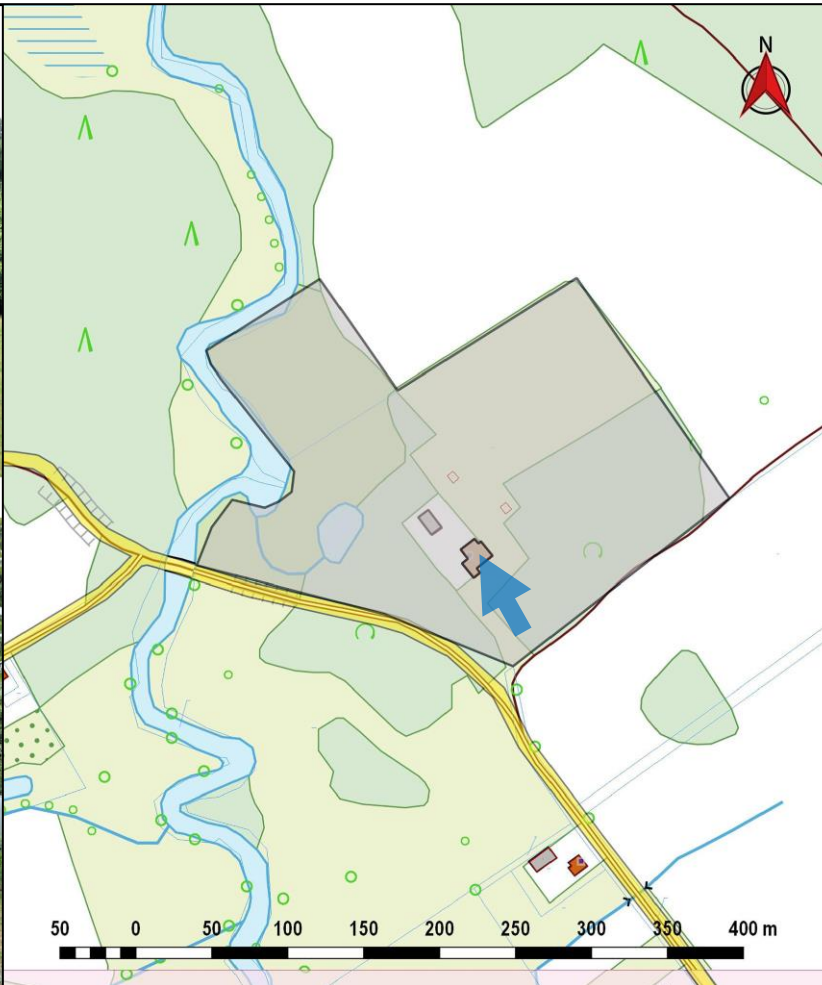
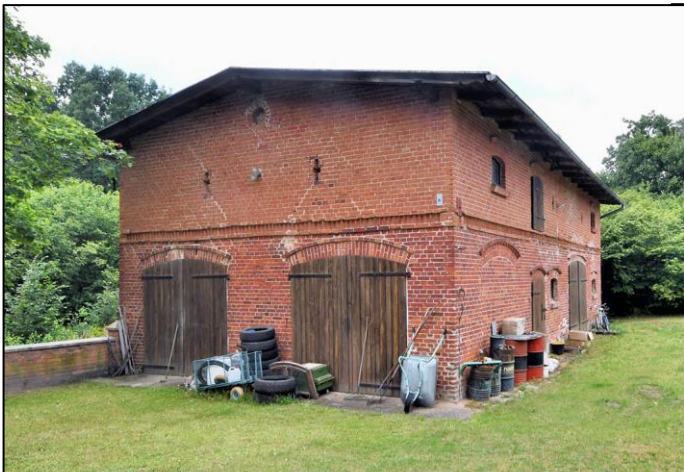
1. Nazwa

**WOZOWNIA w zespole pałacowo-parkowym,
ob. budynek gospodarczy**

2. Czas powstania

2 poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Jakubkowo
na działce geodez.: nr 370**

**obręb: ZAJĄCZKOWO
ID: 281203_2.0015.370**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

**Wpis do rejestru zabytków nr A-
2830 decyzją kl.5340/14/89 z dnia
15.06.1989 r.**

(we wpisie do rejestr zabytków jako „obora”)

Budynek od pld-wsch. (zdzj; górne) oraz ptn- wsch. (zdzj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczono granice wpisu do rejestru zabytków wg. <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

8. Historia, opis i wartości

Pierwsze informacje o posiadłości w Jakubkowie pochodzą z 1853 r., wówczas właścicielem był Euzebiusz Różycki, wtedy nastąpiło wyodrębnienie księgi wieczystej Jakubkowa z księgi majątku Zajączkowo. W rodzinie Różyckich majątek pozostawał do 1877 r., kolejnymi właścicielami byli: w latach 1877-1888 Ferdinand Frowerk, w 1888 Ferdinand Ebert, 1892 Aniela Probst z d. Lanz, 1893 Friedrich Kampmann, 1900 r. Stanisław Różycki z Zajączkowa, 1907-1908 Aleksander Itzig – zarówno Różycki jak i Itzig byli właścicielami Zajączkowa, więc prawdopodobne, że był to okres ponownego zespolenia obu posiadłości. W 1908 r. majątek przejął Johann Kempka, w 1910 r. Bucholz. 17 marca 1920 r. majątek przeszedł w posiadanie Kazimierza Lamberta i pozostawał do kwietnia 1946 r. kiedy został przejęty w wyniku reformy rolnej przez Skarb Państwa. W 1882 r. dobra zamieszkiwało 95 katolików oraz 2 ewangelików, w obrębie dóbr znajdowało się 28 budynków, w tym 10 domów mieszkalnych. W 1910 r. majątek zamieszkiwało 56 Polaków oraz 2 Niemców, w majątku znajdowało się 6 domów mieszkalnych oraz 11 gospodarczych. W 1936 r. Jakubkowo zamieszkiwało 115 osób obejmowało 268 ha, z dobrze rozwiniętym sadownictwem, rybołówstwem, z cegielnią, wydobywano torf. Po II wojnie światowej pałac był użytkowany przez Lasy Państwowe, w pałacu mieściły się mieszkania robotników leśnych. Od lutego 1992 właścicielem pałacu przeszedł na własność syna ostatniego właściciela.

Wozownia została wybudowana w 2 poł. XIX w. na kamiennych fundamentach, ściany murowane z cegły ceramicznej na zaprawie wapiennej, od wewnątrz otynkowane.

Wozownia na rzucie prostokąta. Bryła zwarta, niepodpiwniczona, jednokondygnacyjna z wysoką ścianą kolankową, zamknięta dachem dwuspadowym o niewielkim spadku.

Elewacje w wątku ceglanym, artykułowane ceglanym gzymsem kordonowym, ceglanymi łukowymi nadprożami otworów parteru i poddasza, ceglanymi gzymсами podparapetowymi otworów okiennych. Elewacja frontowa – szczytowa od płd-wschodu dwuosiowa z dwiema dwuskrzydłowymi bramami, elewacja boczna od podwórza 5 osiowa, niesymetryczna, z blendą w skrajnej osi od wschodu. Elewacja boczna płd-zachodnia niesymetryczna 5 osiowa. Otwory zamknięte odcinkami łuku, stolarka nie zachowana.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry/dostateczny

Zalecenia:

Wozownia wpisana do rejestru zabytków: nr A-2830 decyzją kl.5340/14/89 z dnia 15.06.1989 r.

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

KATLEWO

1. Nazwa

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNO-PARKOWY

2. Czas powstania

poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Katlewo
na działkach geodez.: nr 420/1, 420/3,
420/4, 420/5, 424, 425**

**obręb: MONTOWO
ID: 281203_2.0007. 420/1, 420/3, 420/4, 420/5,
424, 425**

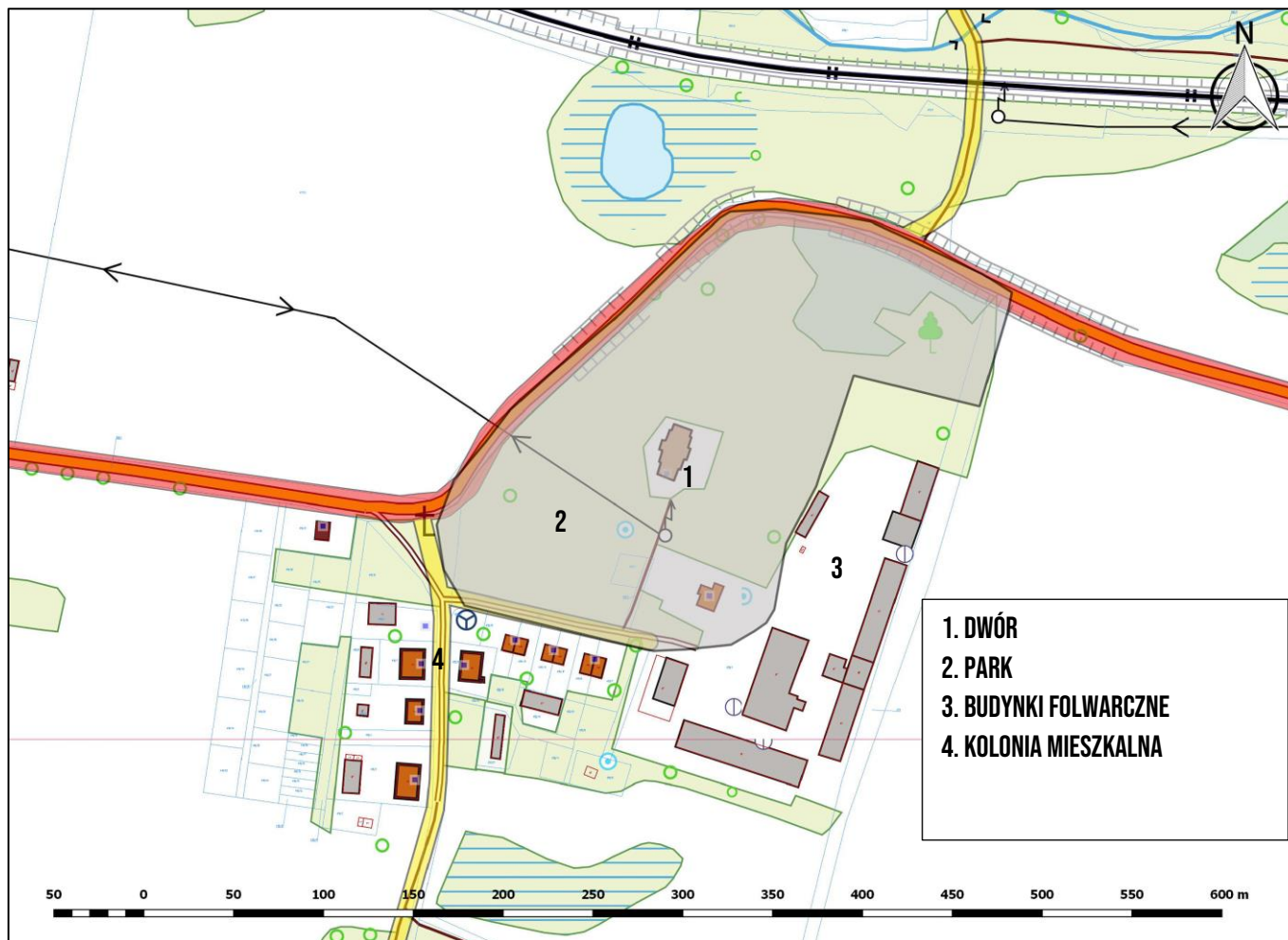
5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Zespół dworsko-parkowo-folwarczny – szarym kolorem zaznaczono zasięg parku według opracowania: Katalog Parków Woj. Toruńskiego: Katlewo, gm. Grodziczno, autorstwa mgr Krzysztofa Lewandowskiego, Toruń 1993. (opracowanie pobrane ze strony <https://zabytek.pl/pl>)
Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:4000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>).

8. Historia, opis i wartości

Pierwsze informacje pochodzą z 1260 r., kiedy to Kazimierz, książę łęczycko-kujawski przekazał Zakonowi Krzyżackiego część ziemi lubawskiej, wraz z obecnym Katlewem, które początkowo było wsią chłopską, później stało się dobrym rycerskim. Pierwsza wzmianka pisana pochodzi z 1423 r. – jako *Kaitelaw*. Po pokoju toruńskim w 1466 r. Katlewo znalazło się w granicach Prus Królewskich, w województwie chełmińskim, na terenie starostwa bratiańskiego. W 1570 r. majątek podzielony był wśród szlachty. W 2 poł. XVIII w. właścicielem majątku był polski szlachcic Cieszyński, do którego należał także Linowiec. W 1789 w Katlewie było 20 dymów, w 1821 r. liczyło 115 mieszkańców. Po 1897 r. w Księstwie Warszawskim. W połowie XIX w. majątek liczył 2502 morgi z 29 domami, 171 mieszkańcami – 117 katolików i 54 protestantów. Na przełomie lat 80/90-tych XIX w. własność Oto Kaula – majątek mierzył 633 ha ziemi: 428 ha pól ornych, 45 ha łąk, 70 ha lasu, 16 ha wody, w majątku hodowano bydło rasy holenderskiej, owce na wełnę, woły, w majątku była gorzelnia, cegielnia. Na początku XX w. właścicielem był Heinrich Seefisch, który rozbudował folwark. Po I wojnie światowej Ziemia Lubawska została wcielona do Polski. W styczniu 1921 r. majątek przechodzi na rzecz Skarbu Państwa a część gruntów ulega parcelacji. W lipcu 1921 r. część majątku z zabudowaniami dworskimi dzierżawi Roman Krzysiak. W 1938 r. wskutek długów majątek zostaje ponownie rozparcelowany.

Założenie dworsko-folwarczno-parkowe znajduje się na południe od drogi, w jej zakolu: od zachodu ciągnie się park, od wschodu podwórze gospodarcze, od pld-zachodu dawna kolonia mieszkalna. Pola uprawne znajdowały się od pld.-zachodu, południa i pld-wschodu zespołu.

Kompozycja zespołu zwarta, geometryczna, zamknięta, Zachodnią część ograniczoną drogą zajmuje park z centralnie usytuowanym dworem, po którego wschodniej stronie teren dawnego ogrodu i sadu i dalej zabudowania podwórze gospodarczego. Podwórze gospodarcze zabudowane na planie prostokąta z osią dłuższą na linii północ-południe. Centralną część zespołu zajmuje dwór otoczony od zachodu i północy parkiem.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

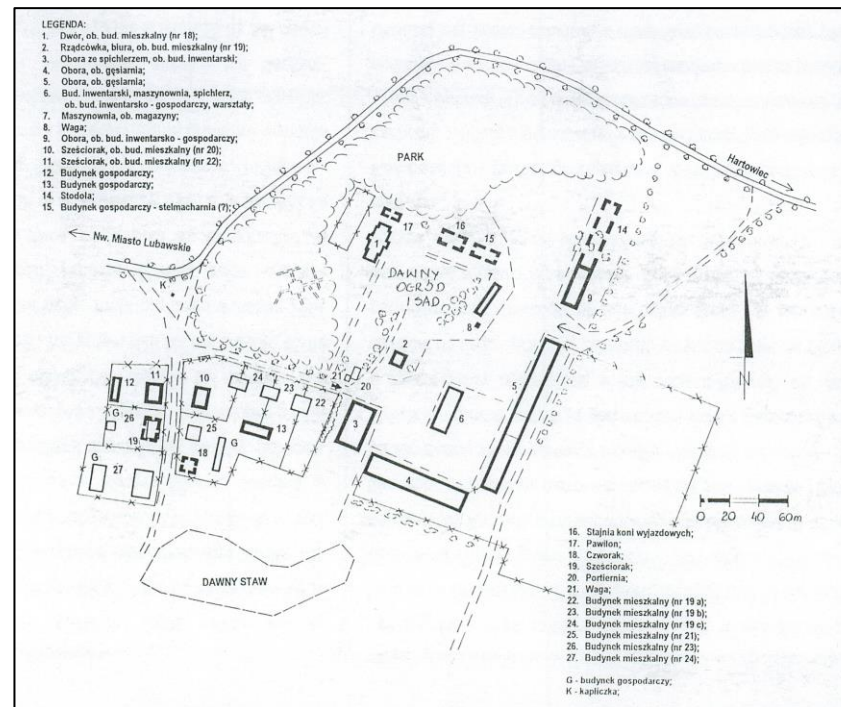
Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: nie zachowany pierwotny układ podwórze gospodarczego. Zabudowania pofolwarczne niedostępne.

Zalecenia:

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

Zespół dworsko-parkowo-folwarczny – plan zespołu na karcie „Zespół dworsko-folwarczno-parkowy. Karta założenia” wykonanej przez Alinę Jaszewską w 1999 r. Archiwum WUOZ w Elblągu (karta pobrana ze strony <https://zabytek.pl/pl>)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

KATLEWO

1. Nazwa

DWÓR w zespole dworsko-folwarczno-parkowym,

2. Czas powstania

pocz. XX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**Katlewo nr 19
13-324 Katlewo
na działce geodez.: nr 420/1**

**obręb: MONTOWO
ID: 281203_2.0007.420/1**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Dwór od pń-wschodu (zdj; górne) oraz od zachodu (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>).

8. Historia, opis i wartości

Pierwsze informacje pochodzą z 1260 r., kiedy to Kazimierz, książę łęczycko-kujawski przekazał Zakonowi Krzyżackiego część ziemi lubawskiej, wraz z obecnym Katlewem, które początkowo było wsią chłopską, później stało się dobrem rycerskim. Pierwsza wzmianka pisana pochodzi z 1423 r. – jako *Kaitelaw*. Po pokoju toruńskim w 1466 r. Katlewo znalazło się w granicach Prus Królewskich, w województwie chełmińskim, na terenie starostwa bratiańskiego. W 1570 r. majątek podzielony był wśród szlachty. W 2 poł. XVIII w. właścicielem majątku był polski szlachcic Cieszyński, do którego należał także Linowiec. W 1789 w Katlewie było 20 dymów, w 1821 r. liczyło 115 mieszkańców. Po 1897 r. w Księstwie Warszawskim. W połowie XIX w. majątek liczył 2502 morgi z 29 domami, 171 mieszkańcami – 117 katolików i 54 protestantów. Na przełomie lat 80/90-tych XIX w. własność Oto Kaula – majątek mierzył 633 ha ziemi: 428 ha pól ornych, 45 ha łąk, 70 ha lasu, 16 ha wody, w majątku hodowano bydło rasy holenderskiej, owce na wełnę, woły, w majątku była gorzelnia, cegielnia. Na początku XX w. właścicielem był Heinrich Seefisch, który rozbudował folwark. Po I wojnie światowej Ziemia Lubawska została wcielona do Polski. W styczniu 1921 r. majątek przechodzi na rzecz Skarbu Państwa a część gruntów ulega parcelacji. W lipcu 1921 r. część majątku z zabudowaniami dworskimi dzierżawi Roman Krzysiak. W 1938 r. wskutek długów majątek zostaje ponownie rozparcelowany..

Obecny budynek dworu został wybudowany na początku XX w., prawdopodobnie na miejscu starszego. Dwór na fundamentach ceglanych i kamiennych, łączonych zaprawą wapienno-piaskową, ściany murowane z cegły, obustronnie otynkowane. Budynek obecnie pozbawiony detalu architektonicznego. Założony na rzucie prostokąta, zwężający się schodkowo w kierunku północnym i południowym: korpus główny ze środkowym ryzalitem w elewacjach wschodniej i zachodniej, z wejściem głównym od wschodu. Bryła rozczłonkowana, złożona z trzech części: środkowa z dwukondygnacyjnym z użytkowym poddaszem korpusem głównym, z dwuosiowymi ryzalitami środkowymi od wschodu i zachodu zwieńczonymi trójkątnymi szczytami-tympanonami, zamknięta czterospadowym dachem, dachy nad ryzalitami dwuspadowe; od północy do korpusu dostawiona trójkondygnacyjna wieża, podpiwniczona, zamknięta niskim dachem namiotowym z jednokondygnacyjną przybudówką z pulpitowym daszkiem, od południa dobudówka jednokondygnacyjna zamknięta daszkiem pulpitowym. Elewacja frontowa (wschodnia) z pięcioksiowym w przyziemiu korpusem, w drugiej kondygnacji siedmioksiowym, z dobudówkami od południa (elewacja ślepa) i od północy z jednoosiową, jednokondygnacyjną dobudówką, z której cofnięta trójkondygnacyjna wieża, z dwuosiową trzecią kondygnacją. Otwory w kształcie stojących prostokątów, otwory drugiej kondygnacji ryzalitu od frontu oraz otwory trzeciej kondygnacji wieży zamknięte pełnymi łukami. Elewacja ogrodowa analogiczna do frontowej z balkonem o ozdobnej balustradzie. Stolarka nie zachowana.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: zły, budynek nie użytkowany.

Zalecenia:

Zachowanie istniejącej bryły i wystroju architektonicznego budynku; przy pracach remontowych należy stosować tradycyjne materiały.

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

KATLEWO

1. Nazwa

PARK w zespole dworsko-folwarczno-parkowym

2. Czas powstania

2 poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Katlewo
na działkach geodez.: nr 420/1, 420/3,
420/4, 420/5, 421,**

**obręb: MONTOWO
ID: 281203_2.0007. 420/1, 420/3, 420/4, 420/5,
421**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Park od południa (zdj; górne) oraz od północy (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczono granice parku według opracowania ewidencyjnego z 1993 r.

8. Historia, opis i wartości

Pierwsze informacje pochodzą z 1260 r., kiedy to Kazimierz, książę łęczycko-kujawski przekazał Zakonowi Krzyżackiego część ziemi lubawskiej, wraz z obecnym Katlewem, które początkowo było wsią chłopską, później stało się dobrem rycerskim. Pierwsza wzmianka pisana pochodzi z 1423 r. – jako *Kaitelaw*. Po pokoju toruńskim w 1466 r. Katlewo znalazło się w granicach Prus Królewskich, w województwie chełmińskim, na terenie starostwa bratiańskiego. W 1570 r. majątek podzielony był wśród szlachty. W 2 poł. XVIII w. właścicielem majątku był polski szlachcic Cieszyński, do którego należał także Linowiec. W 1789 w Katlewie było 20 dymów, w 1821 r. liczyło 115 mieszkańców. Po 1897 r. w Księstwie Warszawskim. W połowie XIX w. majątek liczył 2502 morgi z 29 domami, 171 mieszkańcami – 117 katolików i 54 protestantów. Na przełomie lat 80/90-tych XIX w. własność Oto Kaula – majątek mierzył 633 ha ziemi: 428 ha pól ornych, 45 ha łąk, 70 ha lasu, 16 ha wody, w majątku hodowano bydło rasy holenderskiej, owce na wełnę, woły, w majątku była gorzelnia, cegielnia. Na początku XX w. właścicielem był Heinrich Seefisch, który rozbudował folwark. Po I wojnie światowej Ziemia Lubawska została wcielona do Polski. W styczniu 1921 r. majątek przechodzi na rzecz Skarbu Państwa a część gruntów ulega parcelacji. W lipcu 1921 r. część majątku z zabudowaniami dworskimi dzierżawi Roman Krzysiak. W 1938 r. wskutek długów majątek zostaje ponownie rozparcelowany.

Założenie dworsko-folwarczno-parkowe znajduje się na południe od drogi, w jej zakolu: od zachodu ciągnie się park, od wschodu podwórze gospodarcze, od pld-zachodu dawna kolonia mieszkalna. Pola uprawne znajdowały się od pld.-zachodu, południa i pld-wschodu zespołu. Centralną część zespołu zajmuje dwór otoczony od zachodu i północy parkiem.

Park krajobrazowy założony w 2 połowie XIX w., z kompozycją wyznaczoną w dużym stopniu konfiguracją terenu, w kształcie trójkąta przylegającego do szosy w pld-wschodniej części założenia. Zachowana aleja dojazdowa do dworu wysadzana kasztanowcami

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: zły. Zaniedbany, zatarte dawne dawne drogi,

Zalecenia:

Zalecane prace konserwatorskie związane z pielęgnacją roślinności.

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

KATLEWO

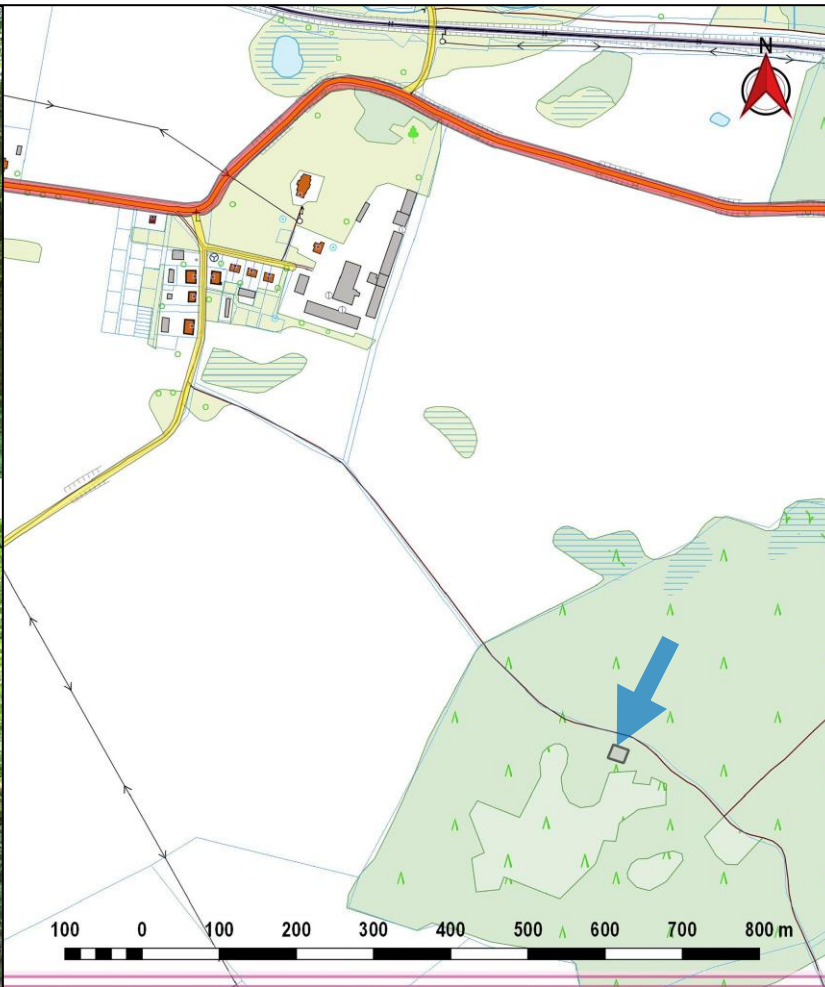
1. Nazwa

CMENTARZ EWANGELICKI

2. Czas powstania

ok. 1869 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Katlewo
na działce geodez.: nr 3026**

**obręb: MONTOWO
ID: 281203_2.0007.3026**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Cmentarz od płu-zach. (zdzj; górne), murek graniczny od płu. (zdzj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:100 00 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>).

8. Historia, opis i wartości

Cmentarz zlokalizowany ok. 1 km na południowy wschód od zabudowań Katlewa, w lesie, po południowej stronie drogi leśnej, Najstarszy nagrobek (według założonej w 1994 r. karty cmentarza pochodził z 1869 r. Cmentarz na wyniesieniu w stosunku do pobliskiej drogi, otoczony murkiem, którego ślady są wciąż czytelne w terenie. Obecnie układ całości, kwater i nagrobków zatarty,

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi, miejsce pochówku ewangelików, mieszkańców Katlewa,
Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: zły, zdewastowany, zarośnięty roślinnością leśną, trudno czytelny w terenie.

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenie cmentarza
Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

KULIGI

1. Nazwa

KAPLICA BAPTYSTÓW

2. Czas powstania

1904-1905 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Kuligi
na działce geodez.: nr 99/3**

**obręb: KULIGI
ID: 281203_2.0004.99/3**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Wpis do rejestru zabytków nr a-4635 z 02.06.2016 decyzją: IZAR.5140.1.17.2015.jk

Kaplica od pld-wschodu (zdzj; górne) oraz pn-zachodu (zdzj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>).

8. Historia, opis i wartości

Pierwsza wzmianka o Kuligach pochodzi z 1395 r. jako *Kulig*, w 1401 jako *Kulinge*, w 1405 jako *Kullingen*. Pierwotnie był to duży folwark krzyżacki w wójtostwie bratiańskim. W 1412 r. wzmiankowano młyn w miejscowości. W latach 1466-1772 na terenie Prus Królewskich w starostwie bratiańskim. Od 1886 r. rząd pruski osiedlił we wsi kolonistów niemieckich, którzy wybudowali w Kuligach mały kościół.

Kaplica wybudowana w latach 1904-1905, murowana z cegły ceramicznej, nieotynkowana z zewnątrz z detalem architektonicznym wypracowanym w cegle. Kaplica na rzucie prostokąta z węższym i niższym przedsionkiem na planie kwadratu w ścianie szczytowej od północy. Bryła zwarta, jednokondygnacyjna zamknięta dachem dwuspadowym obecnie pokrytym eternitem falistym, podobnie dach nad kruchtą. Narożniki korpusu kaplicy oraz pomiędzy osiami elewacji w ścianach dłuższych płytkie dwustopniowe przypory z okapami z cegły ceramicznej. Elewacje artykułowane płytkim gzymsem cokołowym, kostkowym ceglany gzymsem wieńczącym oraz odcinkami ceglano-gzymsem parapetowego. Elewacje wzdłużne korpusu kaplicy czteroosiowe, z jednoosiową kruchtą, w elewacji od wschodu w skrajnej osi od północy obecnie wejście do budynku, część otworów okiennych przemurowana, zaślepiona. Elewacja północna jednoosiowa z wejściem poprzez kruchtę, z prostokątnym otworem wejściowym zamkniętym ostrołukowym ceglany obramieniem. Elewacja szczytowa od południa z niesymetrycznym zamurowanym otworem, obecnie ślepa. Stolarka wtórna, nie zachowana.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dostateczny, budynek nieużytkowany popada w ruinę, ślady licznych przemuruowań otworów.

Zalecenia:

Kaplica baptystów wpisana do rejestru zabytków: nr a-4635 z 02.06.2016 decyzją: IZAR.5140.1.17.2015.jk

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

KULIGI

1. Nazwa

CMENTARZ EWANGELICKI

2. Czas powstania

k. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Kuligi
na działce geodez.: nr 36/6**

**obręb: KULIGI
ID: 281203_2.0004.36/6**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Cmentarz od północy (zdj; górne) oraz wewnątrz od wschodu (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>).

8. Historia, opis i wartości

Pierwsza wzmianka o Kuligach pochodzi z 1395 r. jako *Kulig*, w 1401 jako *Kulinge*, w 1405 jako *Kullingen*. Pierwotnie by to duży folwark krzyżacki w wójtostwie bratiańskim. W 1412 r. wzmiankowano młyn w miejscowości. W latach 1466-1772 na terenie Prus Królewskich w starostwie bratiańskim. Od 1886 r. rząd pruski osiedlił we wsi kolonistów niemieckich, którzy wybudowali w Kuligach mały kościół.

W części północno zachodniej, na skraju lasu cmentarz ewangelicki założony w XIX w. Cmentarz na rzucie prostokąta (wydzielona działka) z czytelną granicą pierwotnego układu. Układ kwater oraz nagrobków zatarty. Na całości występująca typowa dla opuszczonych cmentarzy ewangelickich roślinność: bluszcz, barwinek, lilak. Na cmentarzu symboliczna mogiła z narzutowym głazem z tabliczką „*Cmentarz Ewangelicki w Kuligach. Na tym miejscu do 1945 r. znajdował się założony w XIX w. cmentarz ewangelicki. „Kto we mnie wierzy choćby i umarł żyć będzie”. Ew. Jana 14.25. Dla pamięci przyszłych pokoleń. Społeczność wsi Kuligi A.D. 2019*”

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi, miejsce pochówku ewangelików, mieszkańców wsi Kuligi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: cmentarz został zdewastowany, obecnie pod opieką społeczności lokalnej w stanie nie pogarszającym się.

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenie cmentarza

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

LINOWIEC

1. Nazwa

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNO-PARKOWY

2. Czas powstania

poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Linowiec
na działkach geodez.: nr 309/15, 309/16**

**obręb: LINOWIEC
ID: 281203_2.0005. 309/15, 309/16**

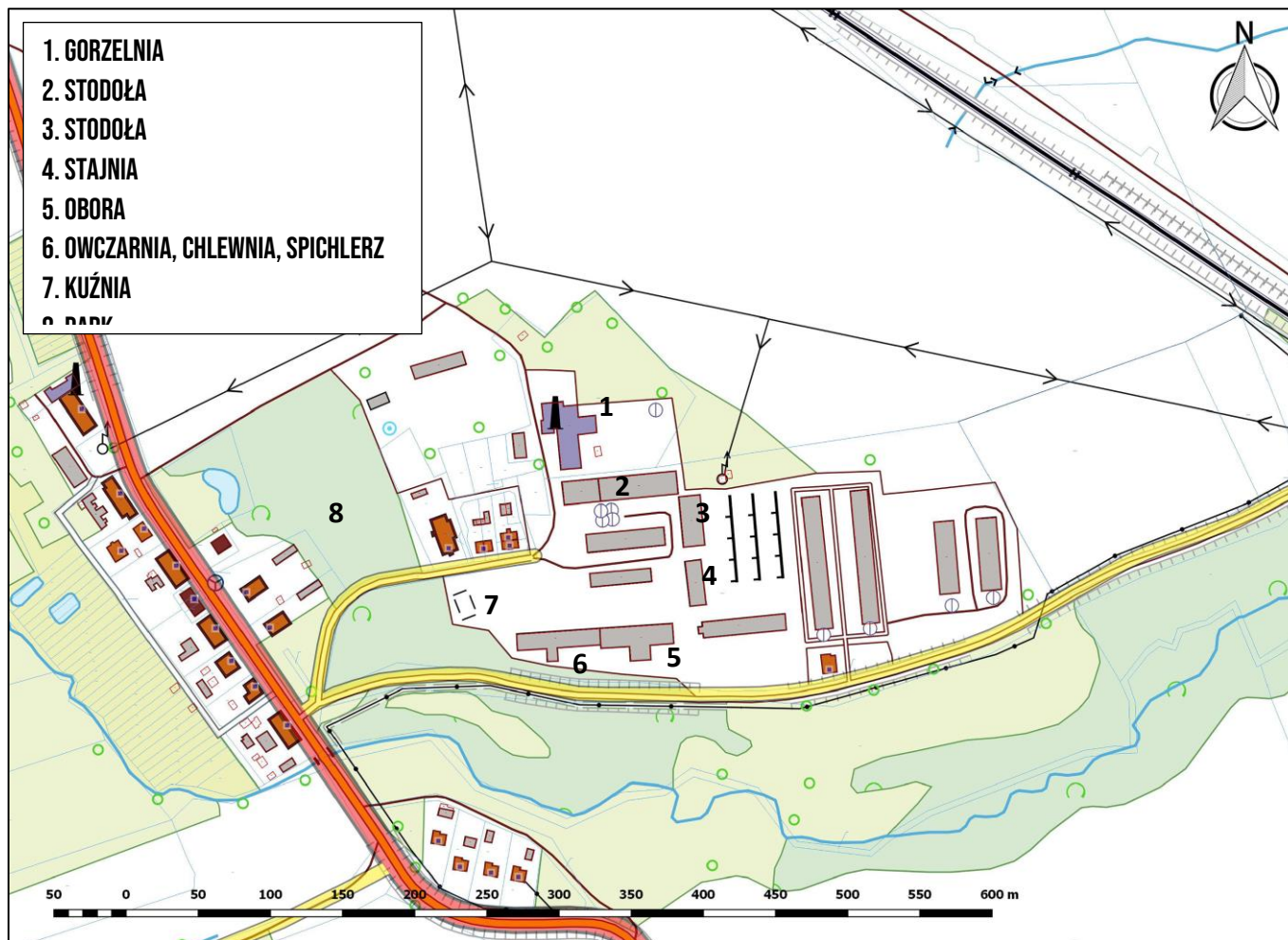
5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Zespół dworsko-folwarczno-parkowy – funkcja wymienionych obiektów za „Zespół dworsko-folwarczno-parkowy. Karta założenia” wykonanej przez Alinę Jaszewską w 1999 r. Archiwum WUOZ w Elblągu (karta pobrana ze strony <https://zabytek.pl/pl>)
Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>)

8. Historia, opis i wartości

Wieś lokowana w końcu XIII lub na początku XIV w. W źródłach w 1423 r., gdy lennikiem krzyżackim w komturstwie starogrodzkim, na terenie wójtostwa bratiańskiego, był Stefan von Leynaw, zobowiązany do wystawiania 2 służb konnych w lekkiej zbroi. Po 1466 r. w Prusach Królewskich, w starostwie bratiańskim, jako wieś szlachecka. W 1570 r. własność Krzysztofa Mieldzińskiego, wymieniane są tu 4 łany chłopskie, karczma, 1 zagrodnik, 1 komornik i słodownik. W 1789 r. folwark szlachecki i młyn, 23 dymy, jako właściciel występuje szlachcic Cieszyński herbu Junosza. W 1822 r. w Linowcu (niem. Linowitz, później Linnowitz) zamieszkiwało 140 osób. W połowie XIX w. własność Feliksa Kaweczyńskiego, we wsi 72 domy, w majątku zamieszkiwało 429 osób: 15 ewangelików i 414 katolików. W posiadaniu rodziny Kaweczyńskich w latach 20-tych XX w.

Pierwotny układ podwórza gospodarczego nie zachował się – zabudowane było na planie prostokąta o dłuższej osi wschód-zachód, z wjazdem na podwórze od strony zachodniej, od kolonii mieszkalnej. W części północno-zachodniej znajdował się niewielki park, w którym na niewielkim wyniesieniu znajdował się dwór (nie istnieje).

Obecnie zespół dworsko-folwarczno-parkowy o kompozycji zwartej, geometrycznej, zamkniętej, podwórza zabudowane na planie prostokąta o dłuższej osi wschód-zachód, z dojazdem od strony zachodniej, w części północno-zachodniej podwórza zabudowania kolonii mieszkalnej. Na zachód i północny zachód od podwórza park. Za północną ścianą podwórza gorzelnia, wybudowana na rzucie litery L, z cegły ceramicznej, złożona z 5 części z głównym budynkiem gorzelni (1), jednokondygnacyjnym z użytkowym poddaszem, podpiwniczony zamknięty łamanym dachem. Na południe od gorzelni stajnia koni wyjazdowych (2A) oraz stodoła (2) na planie wydłużonego prostokąta, z cegły ceramicznej, 4 przejazdowa, zamknięta dachem dwuspadowym; na południe budynek stodoły (3) na kamiennych fundamentach, drewniana, oszalowana; w kierunku południowym stajnia ze spichlerzem, późniejsza chlewnia wybudowana na rzucie prostokąta, z cegły ceramicznej, otynkowana. W południowej części podwórza obora ze spichlerzem (5) na rzucie wydłużonego prostokąta, z cegły ceramicznej, otynkowane, od strony zachodniej owczarnia, chlewnia ze spichlerzem (6) na planie wydłużonego prostokąta, murowane z cegły ceramicznej, otynkowane. Zachodnią część podwórza zamyka kuźnia, później warsztat (7) na rzucie prostokąta z cegły ceramicznej.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

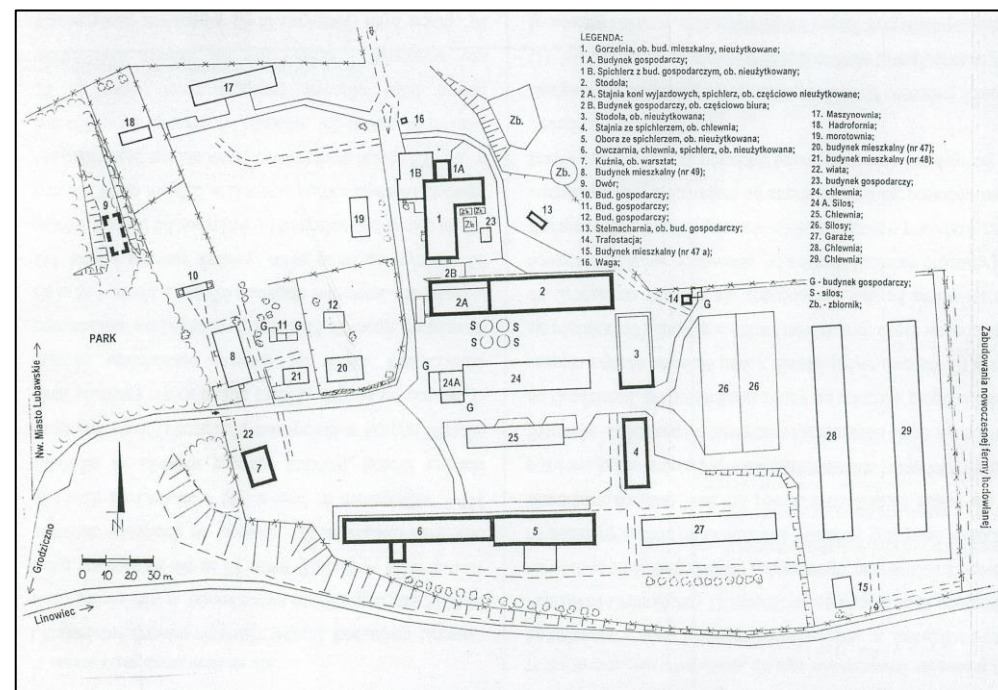
Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dostateczny

Zalecenia:

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

Zespół dworsko-parkowo-folwarczny – plan zespołu na karcie „Zespół dworsko-folwarczno-parkowy. Karta założenia” wykonanej przez Alinę Jaszewską w 1999 r. Archiwum WUOZ w Elblągu (karta pobrana ze strony <https://zabytek.pl/pl>)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

LORKI

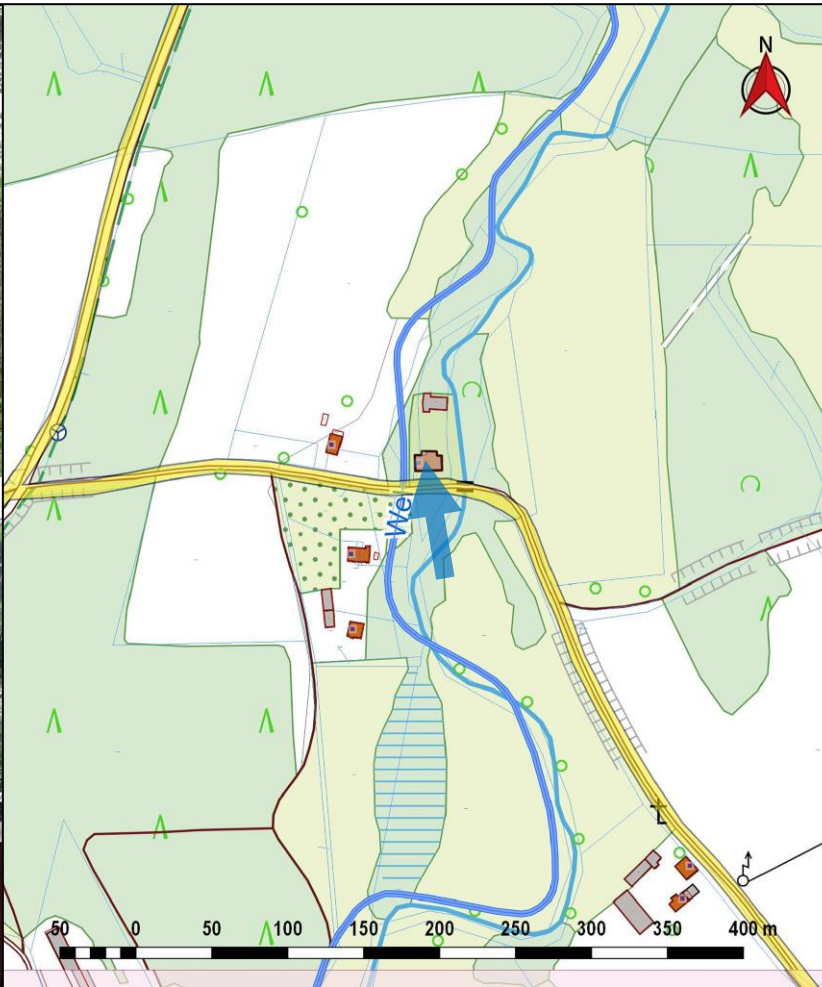
1. Nazwa

MŁYN WODNY, ob. dom mieszkalny

2. Czas powstania

4 ćw. XIX w. – młyn, pocz. XX w. młynarzówka

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**Lorki nr 33
13-324 Lorki
na działce geodez.: nr 184**

**obręb: LORKI
ID: 281203_2.0006.184**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Młyn z młynarzówką od ptn-zach. (zdj; górne) oraz pld-wsch. (zdj. dolne)

Wycinek m apy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>).

8. Historia, opis i wartości

Pierwsza wzmianka o wsi pochodzi z 1570 r.: *aus Lork*, w 1667-1672 jako *Lorki*. Na przełomie XIX/XX w. istniały tu dwie osady i jeden folwark. Na terenie osad łącznie było 35 domów i 19 budynków. W folwarku znajdowało się 12 budynków i 10 domów. Osadę zamieszkiwało 194 katolików, a folwark 34 katolików i 10 ewangelików.

Młyn w Lorkach powstał prawdopodobnie w 4 ćw. XIX w., i pod koniec XIX w. majątek wraz z młynem pozostawał w ręku Doehlerta i liczył 319 ha, na początku XX w. właścicielem był Bernhard Biernatowski. W 1909 r. majątek Kielerowo wraz z młynem Lorki znajdował się w rękach Komisji Osiedleńczej. Młyn zakupiła Glapińska, która pozostawała właścicielką do 1959 r., a po jej śmierci jej wnuczka. W latach 60-tych XX w. zostały z młyna wywiezione maszyny młyńskie. Pierwotnie był to młyn wodny z kołem zamachowym napędzanym energią rzeki Well spiętrzoną przez śluzę po zachodniej stronie młyna.

Budynek młyna wybudowany w 4 ćw. XIX w., na początku XX w. dobudowano do niego młynarzówkę. Budynek młyna na fundamentach kamiennie-ceglanych, ściany murowane z cegły ceramicznej. Budynek młynarzówki na murowanych fundamentach ze ścianami z cegły ceramicznej, budynki otynkowane z zewnątrz od wewnątrz. Młyn na rzucie prostokąta z przybudówką do sutereny w części wschodniej elewacji północnej, z wejściem do młyna w elewacji południowej, budynek młynarzówki na planie prostokąta z wejściem w elewacji południowej. Bryła młyna zwarta, jednokondygnacyjna, z suteroną, z użytkowym poddaszem zamkniętą dachem pulpitowym, dobudówka zamknięta dachem pulpitowym; budynek młynarzówki 1 jednokondygnacyjny, z użytkowym poddaszem z wystawką, z której wejście na balkon w elewacji południowej, podpiwniczony, zamknięty dachem dwuspadowym. Elewacje otynkowane, pozbawione detalu architektonicznego, artykułowane prostym gzymsem cokołowym, wejście do budynku młyna poprzedzone ceglany schodkami. Otwory w kształcie stojących prostokątów w przyziemiu zamknięte lekkimi łukami. Stolarka nie zachowana.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dostateczny.

Zalecenia:

Zachowanie istniejącej bryły i wystroju architektonicznego budynku; przy pracach remontowych należy stosować tradycyjne materiały.

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

MONTOWO

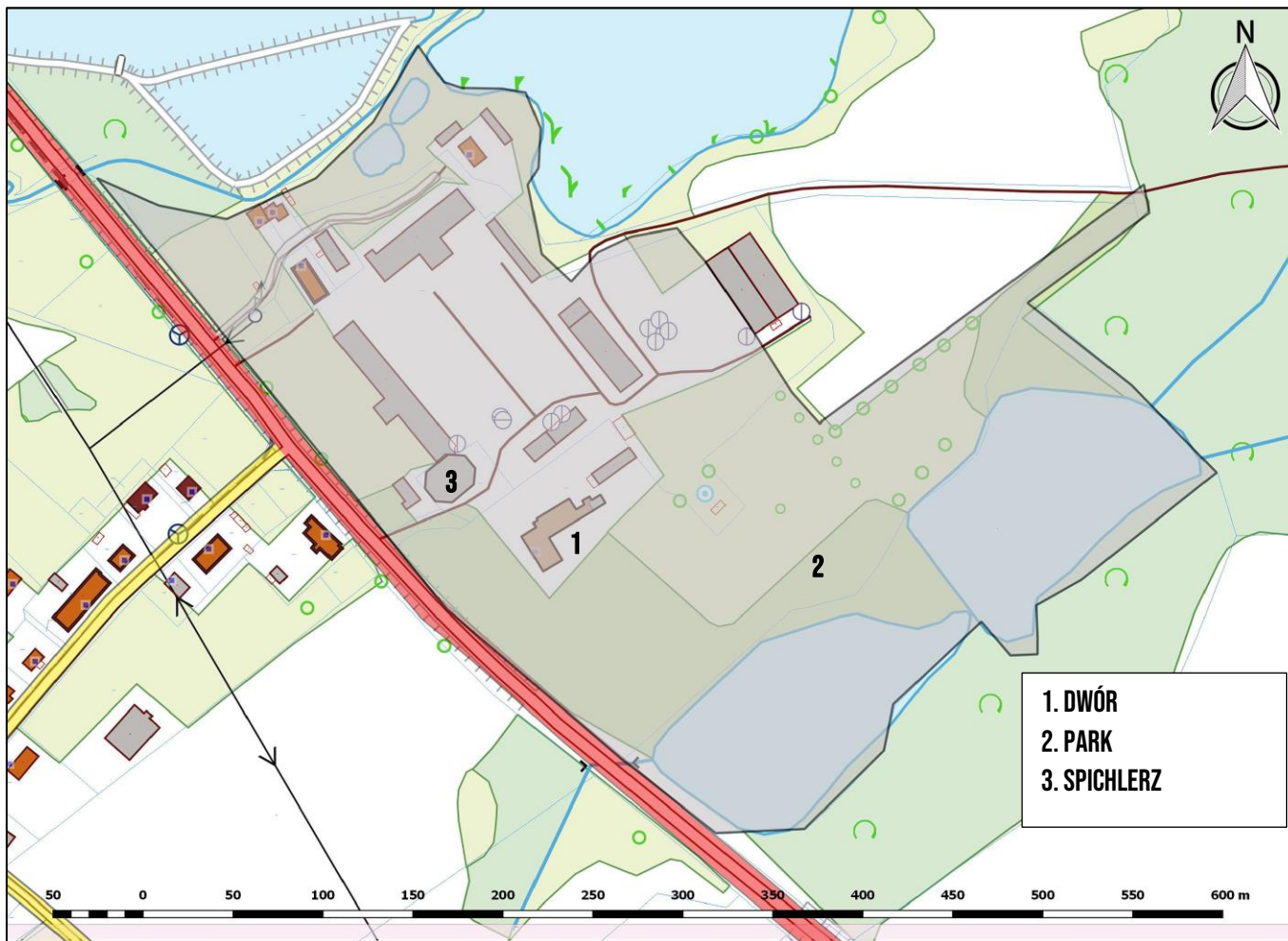
1. Nazwa

ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWO-FOLWARCZNY

2. Czas powstania

od poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

13-324 Montowo
na działkach geodez.: nr 386/1, 387/3,
388/1, 388/2, 388/4, 388/5, 388/6, 388/9,
388/10, 388/11, 388/12, 388/15, 388/16,
388/17, 393
obręb: MONTOWO
ID: 281203_2.0007. 386/1, 387/3, 388/1, 388/2,
388/4, 388/5, 388/6, 388/9, 388/10, 388/11,
388/12, 388/15, 388/16, 388/17, 393

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Wpis do rejestru zabytków nr A/3944 z
6.01.1997 i A-1744 z 20.12.1986:
zespół dworski, XIX,
- dwór z oficyną
- park
- spichrz.

Zespół dworsko-folwarczno-parkowy – Szarym kolorem zaznaczono zasięg wpisu do rejestru zabytków wg. <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>
Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:4000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>)

8. Historia, opis i wartości

Montowo w 1260 r. wskutek darowizny księcia łęczycko-kujawskiego Kazimierza znalazło się w rękach Zakonu Krzyżackiego. W 1423 r. jako majątek rycerski Montow, w wójtostwie bratiańskim. W latach 1466-1772 w obrębie Prus Królewskich. W 1492 r. ziemię Montowa kupili: Andrzej Łaszewski i Arnold z Frący. Majątek Montowo stanowił dobra szlacheckie. W XIX i XX w. majątek należał do rodziny Ossowskich. W XIX w. działała w folwarku gorzelnia i owczarnia. W tym okresie w okolicach Montowa powstała kolej. W 1868 r. w majątku było 16 budynków i 9 domów, mieszkało tutaj 229 osób - 220 katolików i 9 ewangelików. Pod koniec lat 80-tych XIX w. właścicielem majątku był Władysław von Ossowski i zajmował areał 1015 ha: 794 ha pól i ogrodów, 97 ha łąk, w majątku znajdowała się gorzelnia, hodowano bydło rasy holenderskiej. Pod koniec lat 20-tych XX w. powierzchnia majątku liczyła 500 ha, w tym 373 ha pól ornych i ogrodów, 43 ha łąk, 60 ha pastwisk, 24 ha nieużytków, dróg i podwórz. Pierwotny układ podwórza gospodarczego nie zachował się: zabudowane było na planie prostokąta o osi dłuższej wschód-zachód, od wschodu założenie zamykał park z dworem.

Zespół dworsko-parkowo-folwarczny o zwartej, geometrycznej kompozycji. Podwórze gospodarcze zabudowane na planie prostokąta na osi wschód-zachód. Posadzka architektoniczna gruntowa, porośnięta trawą. Wschodnią ścianę zajmuje dwór z elementami klasycystycznymi, w części zachodniej podwórze gospodarcze z budynkiem kolonii mieszkalnej od strony południowo-zachodniej oraz z gorzelnią na zachód od podwórza. Całość ogrodzona pierwotnie murem ceglany z zachowaną bramą wjazdową.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

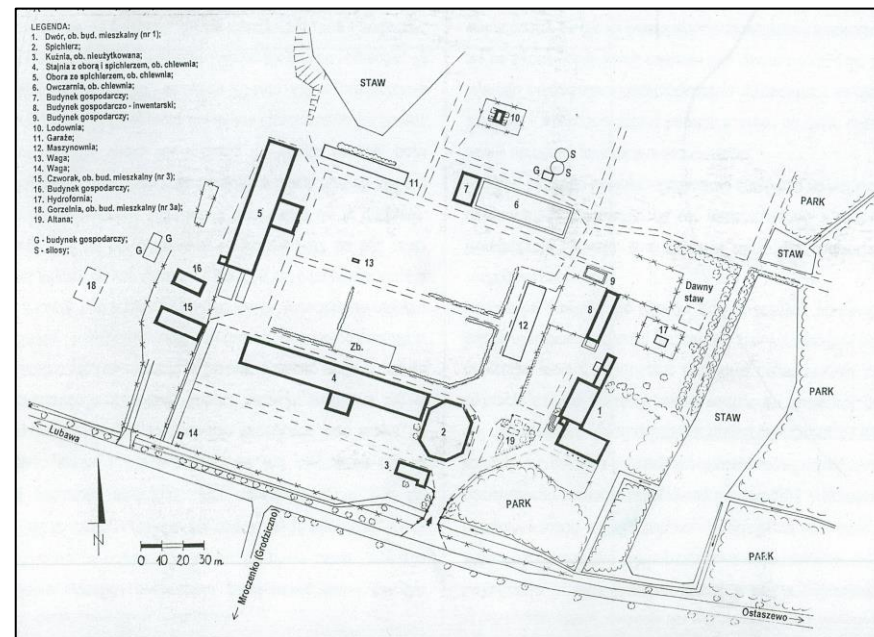
Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: pierwotny układ podwórza nie zachowany. Obecnie stan dobry/dostateczny.

Zalecenia:

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

Zespół dworsko-parkowo-folwarczny – plan zespołu na karcie „Zespół dworsko-folwarczno-parkowy. Karta założenia” wykonanej przez Alinę Jaszewską w 1999 r. Archiwum WUOZ w Elblągu (karta pobrana ze strony <https://zabytek.pl/pl>)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

MONTOWO

1. Nazwa

DWÓR Z OFICYNĄ w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym

2. Czas powstania

ok. 1870 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**Montowo nr 30
13-324 Montowo
na działce geodez.: nr 388/16**

**obręb: MONTOWO
ID: 281203_2.0007.388/16**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

**Wpis do rejestru zabytków nr
A/3944 z 06.01.1997**

Dwór od zachodu (zdj. górne) oraz płd-wschodu (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:10 000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczono zasięg wpisu do rejestru zabytków wg. <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

8. Historia, opis i wartości

Montowo w 1260 r. wskutek darowizny księcia łęczycko-kujawskiego Kazimierza znalazło się w rękach Zakonu Krzyżackiego. W 1423 r. jako majątek rycerski Montaw, w wójtostwie bratiańskim. W latach 1466-1772 w obrębie Prus Królewskich. W XIX i XX w. majątek należał do rodziny Ossowskich. W 1933 r. następuje przymusowa sprzedaż nieruchomości decyzją Dyrekcji Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego, późniejszym właścicielem jest Kochanowski, 12 października 1946 r. majątek przejęty przez Skarb Państwa, następnie w rękach PGR.

Dwór wybudowany około 1870 r. Budynek murowany z cegły ceramicznej na zaprawie wapiennej, obustronnie otynkowany. Budynek na rzucie zbliżonym do litery L, składa się z następujących części: budynek główny na planie prostokąta do którego od płn-zachodu przylega wieża na planie kwadratu, od zachodu do budynku głównego prostopadle przylega oficyna na planie prostokąta. Bryła budynku całkowicie podpiwniczona, korpus dworu jednokondygnacyjny z podstryszem i użytkowym poddaszem, zamknięty dwuspadowym dachem pokrytym papą, w osi korpusu od frontu dwukondygnacyjny pseudoryzalit z trójkątnym szczytem, zamknięty dachem dwuspadowym z kalenicą prostopadłą do kalenicy korpusu dworu. Oficyna podpiwniczona, jednokondygnacyjna z podstryszem, użytkowym poddaszem, zamknięta dachem dwuspadowym, oficyna w elewacji frontowej (zachodniej) trzyosiowy pseudoryzalit z trójkątnym szczytem zamkniętym dachem dwuspadowym o kalenicy prostopadłej do kalenicy oficyny – dachy pokryte eternitem falistym. Pomiędzy korpusem dworu a oficyną czterokondygnacyjna wieża poprzedzona wachlarzowatymi schodami, zamknięta dachem namiotowym. Elewacje akcentowane prostym gzymsem cokołowym, gzymsem podparapetowym w korpusie dworu od frontu, gzymсами kordonowymi oddzielającymi podstrysze, w elewacji frontowej dworu oraz oficyny gzymś kordonowy przepruty pseudoryzalitami, oraz gzymsem wieńczącym. Elewacja frontowa dworu symetryczna, 5 osiowa z jednoosiowym pseudoryzalitem w przyziemiu, elewacja frontowa oficyny symetryczna 7 osiowa z trójosiowym ryzalitem poprzedzonym schodami, z 4 półkolumnami w ryzalicy pomiędzy którymi w osi wejście. Otwory prostokątne, nieprzekształcone, stolarka nie zachowana.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: zły, budynek nieużytkowany, ulega stopniowej degradacji.

Zalecenia:

Dwór wpisany do rejestru zabytków: **nr A/399/1-2 z 06.01.1997**

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

MONTOWO

1. Nazwa

PARK w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym

2. Czas powstania

poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Montowo
na działkach geodez.: nr 386/1, 387/3,
388/1, 388/2, 388/4, 388/5, 388/6, 388/9,
388/10, 388/11, 388/12, 388/15, 388/16,
388/17, 393
obręb: MONTOWO
ID: 281203_2.0007. 386/1, 387/3, 388/1, 388/2,
388/4, 388/5, 388/6, 388/9, 388/10, 388/11,
388/12, 388/15, 388/16, 388/17, 393**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

**Wpis do rejestru zabytków nr
A/3944 z 6.01.1997**

Park od pln-zach.(zdj; górne) oraz od zach.za dworem (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:10 000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczono zasięg wpisu do rejestru zabytków wg. <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

8. Historia, opis i wartości

Montowo w 1260 r. wskutek darowizny księcia łęczycko-kujawskiego Kazimierza znalazło się w rękach Zakonu Krzyżackiego. W 1423 r. jako majątek rycerski Montaw, w wójtostwie bratiańskim. W latach 1466-1772 w obrębie Prus Królewskich. W XIX i XX w. majątek należał do rodziny Ossowskich. W 1933 r. następuje przymusowa sprzedaż nieruchomości decyzją Dyrekcji Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego, późniejszym właścicielem jest Kochanowski, 12 października 1946 r. majątek przejęty przez Skarb Państwa, następnie w rękach PGR.

Pierwotny układ podwórza gospodarczego nie zachował się: zabudowane było na planie prostokąta o osi dłuższej wschód-zachód, od wschodu założenie zamykał park z dworem.

Zespół dworsko-parkowo-folwarczny o zwartej, geometrycznej kompozycji. Podwórze gospodarcze zabudowane na planie prostokąta na osi wschód-zachód. Wschodnią ścianę zajmuje dwór z elementami klasycystycznymi, w części zachodniej podwórze gospodarcze z budynkiem kolonii mieszkalnej od strony południowo-zachodniej oraz z gorzelnią na zachód od podwórza. Całość ogrodzona pierwotnie murem ceglany.

Park założony w połowie XIX w., usytuowany na wschód od zespołu, z 2 stawami oddzielonymi od siebie groblami, ciągnącymi się na całej długości ściany wschodniej podwórza. Park od północy w części wschodniej z alejką grabową, ze szpalerem grabowy w kierunku zachodnim. Starodrzew parku złożony z klonów, klonów jesionów, buków, lip, dębów, kasztanów, grochodrzewów. W pobliżu dworu, na południe o korpusu głównego pojedyncze okazy jodeł. Szosa Lubawa – Ostaszewo wysadzana klonami jesionami.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dostateczny.

Zalecenia:

Park wpisany do rejestru zabytków: nr A/399/1-2 z 06.01.1997

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

MONTOWO

1. Nazwa

SPICHLERZ w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym

2. Czas powstania

1868 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**Montowo nr 30
13-324 Montowo
na działce geodez.: nr 388/15**

**obręb: MONTOWO
ID: 281203_2.0007.388/15**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

**Wpis do rejestru zabytków nr A-1744 z 20.12.1986 decyzją
kl.5340/14/86**

Spichlerz od płd-wsch.(zdj; górne) oraz płn-wschodu (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:10 000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczono zasięg wpisu do rejestru zabytków wg. <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

8. Historia, opis i wartości

Montowo w 1260 r. wskutek darowizny księcia łęczycko-kujawskiego Kazimierza znalazło się w rękach Zakonu Krzyżackiego. W 1423 r. jako majątek rycerski Montaw, w wójtostwie bratiańskim. W latach 1466-1772 w obrębie Prus Królewskich. W XIX i XX w. majątek należał do rodziny Ossowskich. W 1933 r. następuje przymusowa sprzedaż nieruchomości decyzją Dyrekcji Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego, późniejszym właścicielem jest Kochanowski, 12 października 1946 r. majątek przejęty przez Skarb Państwa, następnie w rękach PGR.

Spichlerz wzniesiony w 1868 r. – data w elewacji frontowej budynku – właścicielem majątku był wówczas Władysław Ossowski. Przed II wojną w spichlerzu mieściła się także stelmacharnia.

Budynek posadowiony na kamiennych fundamentach, ściany murowane z cegły ceramicznej na zaprawie wapiennej, otynkowane od wewnątrz, z zewnątrz w wątku ceglany, z detalem architektonicznym wypracowanym w cegle. Budynek na rzucie ośmiokąta – prostokąt ze ściętymi narożnikami. Bryła budynku podpiwniczona, dwukondygnacyjna z podstryszem i użytkowym poddaszem zamknięty dachem ośmiopłociowym. Elewacje artykułowane gzymsem cokołowym z oknami piwnic w elewacji frontowej, odcinkowymi łukowymi gzymсами nadokiennymi, prostymi gzymсами podparapetowymi. Elewacja frontowa symetryczna, pięcioosiowa z jednoosiowym pseudoryzalitem w osi, z wejściem zamkniętym łukowo z łukowym gzymsem kostkowym nad wejściem flankowanym dwoma słupkami na wysuniętych w formie konsolk główek cegieł. Elewacja frontowa z arkadowym gzymsem wieńczącymi przepartym pseudoryzalitem, całość elewacji zwieńczona formą krenelażu. Otwory w kształcie stojących prostokątów zwieńczone łukowo, okienka podstrysza prostokątne.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Spichlerz wpisany do rejestru zabytków: **nr A-1744 z 20.12.1986 decyzją kl.5340/14/86**

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

M R O C Z N O

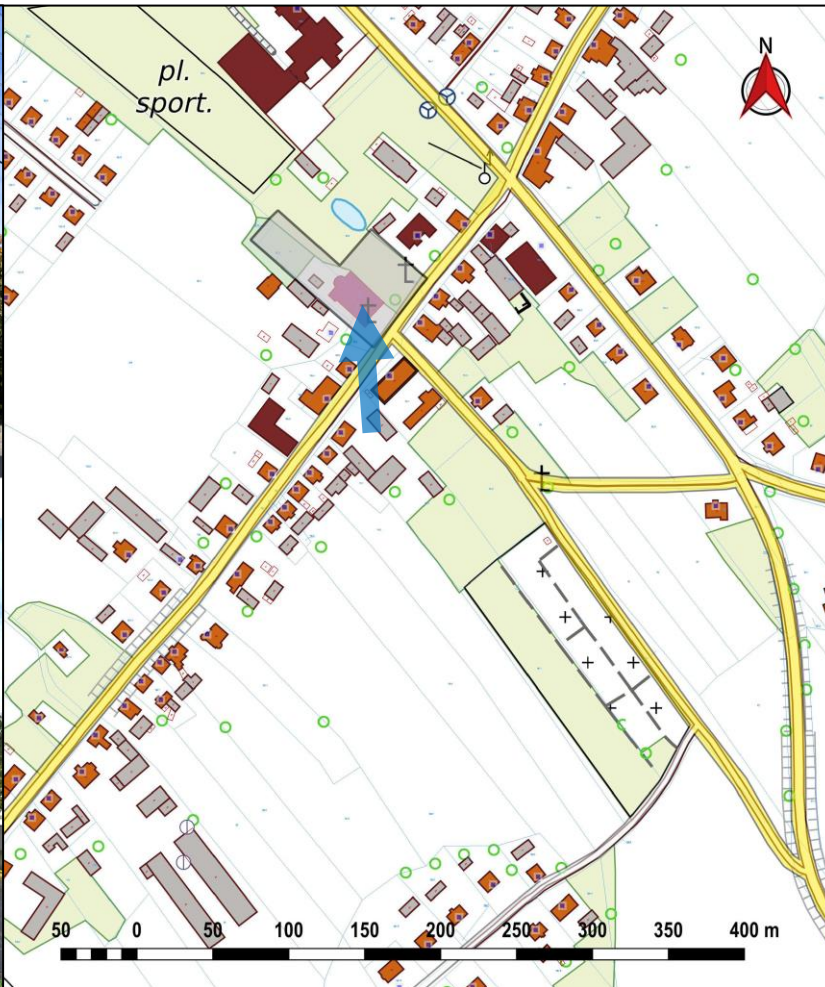
1. Nazwa

**KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W.
NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA**

2. Czas powstania

1935-1936 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Mroczno
na działkach geodez.: nr 96/6, 99**

**obręb: MROCZNO
ID: 281203_2.0009. 96/6, 99**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

**Wpis do rejestru zabytków nr A-
4721 decyzją z dnia 31.10.2022**

Kościół od pld-zachodu (zdzj; górne) oraz pln-wschodu (zdzj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Różowym kolorem zaznaczony zasięg wpisu do rejestru zabytków

8. Historia, opis i wartości

Parafia w Mrocznie została założona po 1265 r. przez biskupów chełmińskich, pierwsze wzmianki pochodzą z 1335 r.

Kościół wybudowany w latach 1935-1936 jako czwarta świątynia od początku istnienia parafii, według projektu inż. Niekrasza z Torunia (prawdopodobnie architekta Feliksa Niekrasza) – poprzedni kościół został rozebrany po decyzji Urzędu Budowlanego w w Nowym Mieście Lubawskim, drewno z rozbiórki starego kościoła wykorzystano przy budowie obecnego. Kościół wybudowano ze składek parafian oraz ze spadku po proboszczu Michale Malińskim.

Kościół nieorientowany, ściany murowane z cegły ceramicznej, na cokole kamiennym, obustronnie otynkowane i pomalowane. Elewacje pozbawione detalu architektonicznego. Kościół założony na planie prostokąta, jednokondygnacyjny, z wysoką, kwadratową wieżą od południowego zachodu, półkolistym prezbiterium i niższymi, prostokątnymi zakrystiami po bokach. Bryła złożona z prostopadłościenną bryłą korpusu, prostopadłościenną wieży, półkolistego prezbiterium i prostopadłościennych zakrystii; bryła główna i wieża zamknięte dachami uskokowymi, nad zakrystiami i prezbiterium dachami namiotowymi, dachy pokryte blachą ocynkowaną. Elewacje niezdobione – poza profilowanym gzymsem wieńczącym. Otwory okienne zróżnicowane: prostokątne o zróżnicowanej szerokości i wysokości, zamknięte łukiem pełnym, okrągłe, prostokątne. Wejście główne prostokątne osadzone w schematycznych archiwoltach, poprzedzone schodami o szerokości całej fasady, w zachodniej elewacji wieży, w półkolistej wnęce wejście poprzedzone podjazdem dla niepełnosprawnych.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju i przemian zabudowy przestrzennej wsi, dokumentuje twórczość toruńskiego architekta oraz upamiętnia zasłużonego duszpasterza Michała Malińskiego.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Kościół parafialny wpisany do rejestru zabytków: **nr A-4721 decyzją z dnia 31.10.2022 r.**

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
26/10/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

M R O C Z N O

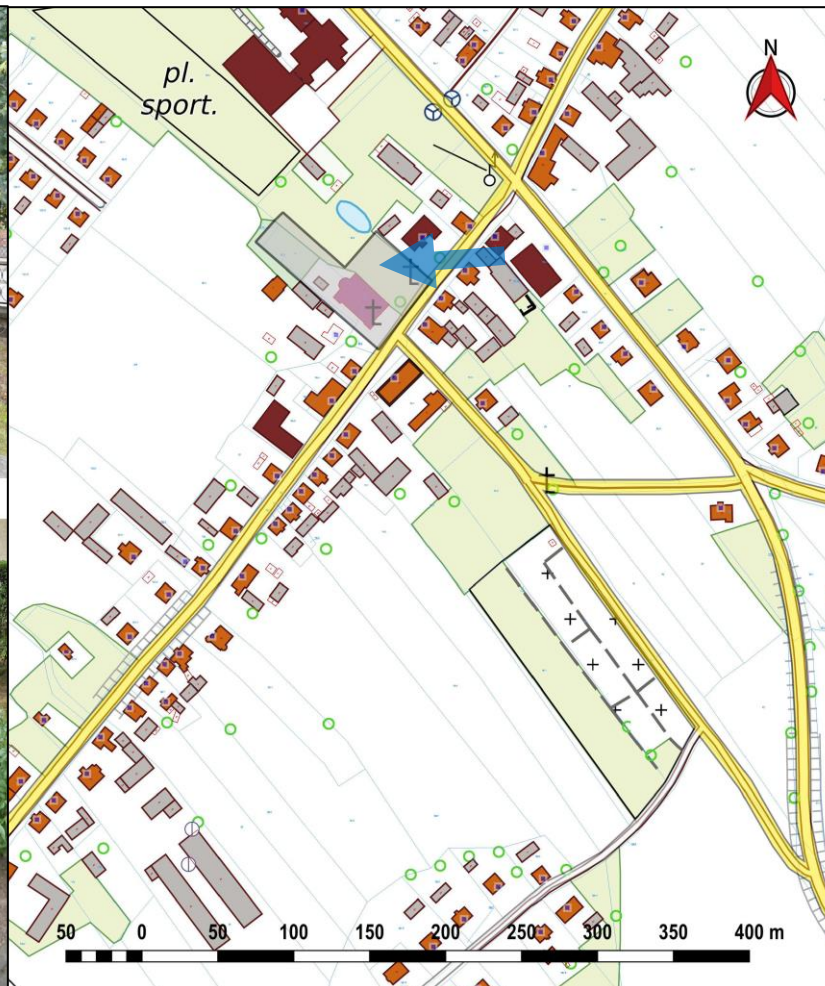
1. Nazwa

CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY

2. Czas powstania

poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Mroczno
na działkach geodez.: nr 96/6, 98/15, 99**

**obręb: MRO CZ NO
ID: 281203_2.0009. 96/6, 98/15, 99**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Część wschodnia cmentarza przykościelnego (zdj; górne oraz zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczony zasięg cmentarza przykościelnego – za karta cmentarza z 1993 r.

8. Historia, opis i wartości

Wieś istniała prawdopodobnie już w okresie wczesnego średniowiecza, do końca XVIII w. należała do kanoników chełmińskich. W 1 połowie XV w. majątek Mroczno liczył 88 włók. Na terenie wsi istniał kościół, który został spalony ok. 1414 r., odbudowany w XVI w/ uległ ponownie zniszczeniu podczas wojen polsko-szwedzkich XVII w. W XVIII w. we wsi istniał folwark z dworem.

Cmentarz przykościelny w Mrocznie został założony na gruncie cmentarza średniowiecznego, w połowie XIX w. przy rzymskokatolickim kościele parafialnym p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, zlokalizowanym w centralnej części wsi. Cmentarz na działce kościelnej na rzucie zbliżonym do litery L, cmentarz zlokalizowany w części północno-wschodniej i zachodniej działki kościelnej. Układ cmentarza regularny, całość czytelna, układ kwater alejowo-kwaterowy z rzędami nagrobków. Układ najstarszego cmentarza zatarty wokół kościoła.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi, miejsce pochówku proboszczów parafii Mroczno.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenie cmentarza

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

M R O C Z N O

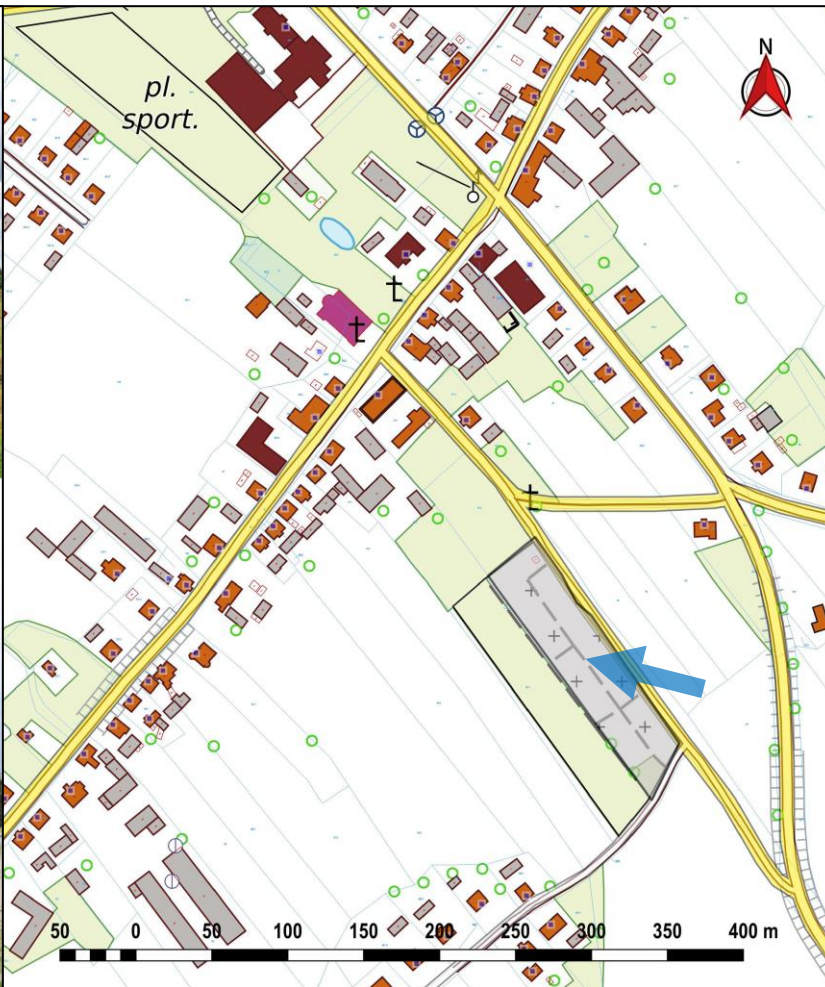
1. Nazwa

CMENTARZ PARAFIALNY

2. Czas powstania

2 poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Mroczo
na dziale geodez.: nr 115**

**obręb: MROCZO
ID: 281203_2.0009. 115**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Cmentarz od ptn-zach.(zdj; górne) oraz od pld. wsch (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczony zasięg cmentarza parafialnego – za karta cmentarza z 1993 r.

8. Historia, opis i wartości

Wieś istniała prawdopodobnie już w okresie wczesnego średniowiecza, do końca XVIII w. należała do kanoników chełmińskich. W 1 połowie XV w. majątek Mroczo liczył 88 włók. Na terenie wsi istniał kościół, który został spalony ok. 1414 r., odbudowany w XVI w/ uległ ponownie zniszczeniu podczas wojen polsko-szwedzkich XVII w. W XVIII w. we wsi istniał folwark z dworem.

Cmentarz zlokalizowany na południe od zabudowań wsi, na terenie płaskim. Cmentarz założony w 2 połowie XIX w., na cmentarz przeniesiono część nagrobków z terenu cmentarza przykościelnego. Cmentarz na rzucie wydłużonego prostokąta, podzielony alejami na 3 kwatery. Całość układu cmentarza czytelna.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi, miejsce pochówku wiernych parafii Mroczo.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenie cmentarza

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

MROCZNO

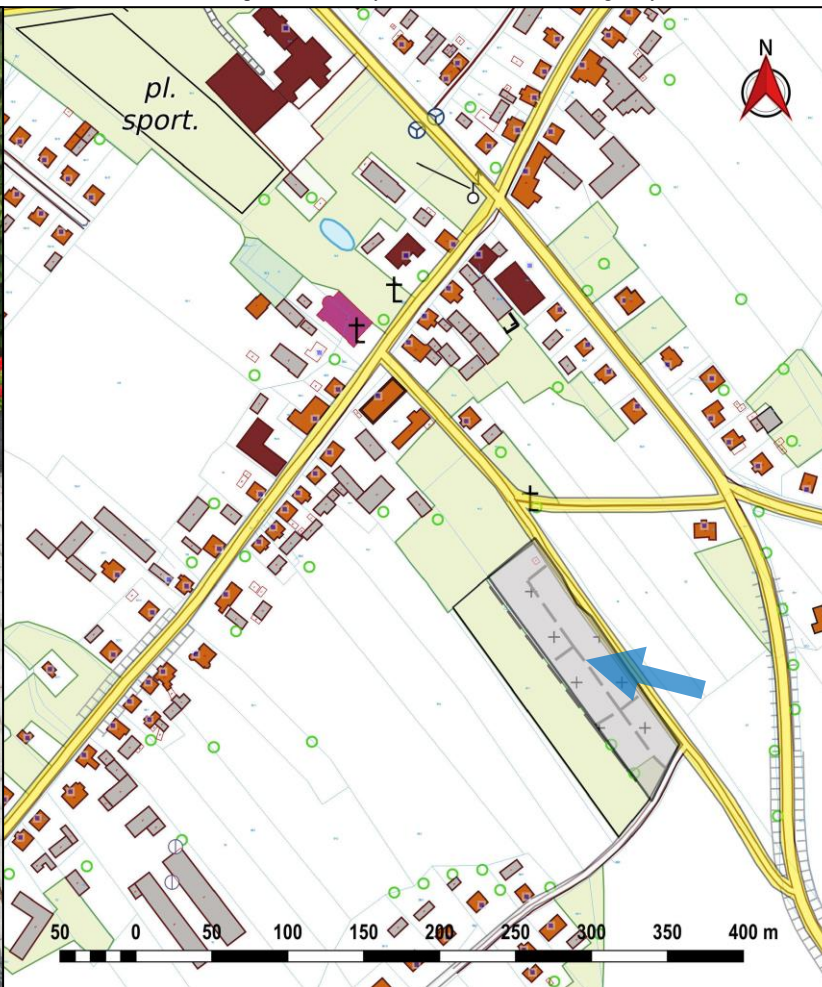
1. Nazwa

**MIEJSCE PAMIĘCI – mogiła Polaków
zamordowanych przez Niemców w 1944 r. na
cmentarzu parafialnym**

2. Czas powstania

1944 r., 1946 r.,

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Mroczno
na dziale geodez.: nr 115**

**obręb: MROCZNO
ID: 281203_2.0009. 115**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**powiat **nowomiejski**gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Mogiła Polaków zamordowanych przez Niemców w 1944 r.

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczony zasięg cmentarza parafialnego – za karta cmentarza z 1993 r.

8. Historia, opis i wartości

Cmentarz parafialny zlokalizowany na południe od zabudowań wsi, na terenie płaskim. Cmentarz założony w 2 połowie XIX w., na cmentarz przeniesiono część nagrobków z terenu cmentarza przykościelnego. Cmentarz na rzucie wydłużonego prostokąta, podzielony alejami na 3 kwatery. Całość układu cmentarza czytelna.

Mogiła zbiorowa 8 osób cywilnych zamordowanych przez Niemców w 1944 r. zlokalizowana w północnej części cmentarza parafialnego. Spośród 8 pochowanych osób 5 osób znanych z imienia i nazwiska, 3 osoby o nieznanym nazwisku. Pomnik ufundowany przez mieszkańców parafii Mroczo w 1946 r.

Wartości historyczne: dokument materialny martyrologii ludności polskiej podczas II wojny światowej.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: bardzo dobry

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

NOWE GRODZICZNO

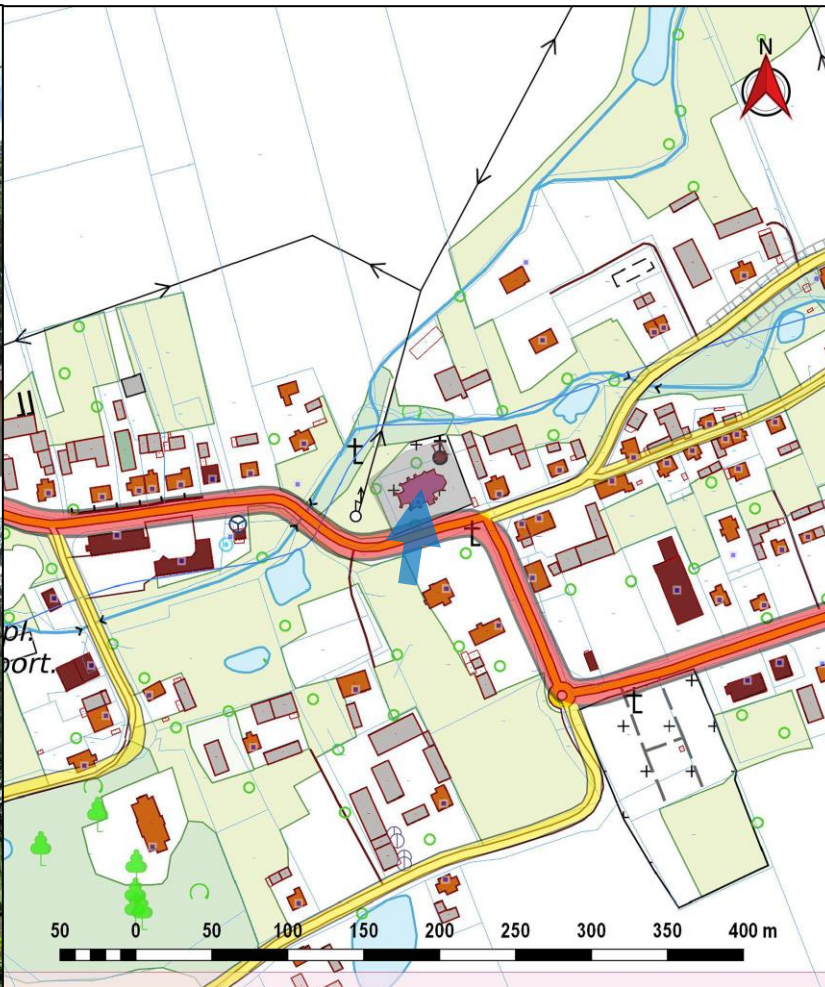
1. Nazwa

**KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. PIOTRA I
PAWŁA WRAZ Z CMENTARZEM
PRZYKOŚCIELNYM**

2. Czas powstania

1340 r., 1739 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**Nowe Grodziczno nr 1a
13-324 Nowe Grodziczno
na działce geodez.: nr 239**

**obręb: NOWE GRODZICZNO
ID: 281203_2.0010.239**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

**Wpis do rejestru zabytków nr a-
1077 decyzją z dnia 04.08.1968**

Kościół od południa (zdj; górne) oraz półn-wschodu (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczono zasięg wpisu do rejestru zabytków wg. <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

8. Historia, opis i wartości

Najstarsza wzmianka o Grodzicznie – pod nazwą *Lichtenheyde* - pochodzi z 1338 r. Grodziczno było wsią w części należąca do Zakonu Krzyżackiego i w części własnością biskupią, w XV w. na gruntach zakonu krzyżackiego powstało dobro rycerskie. W latach 1466-1772 wieś w granicach Prus Królewskich, stanowiła własność szlachecką: w w 1570 r. właścicielem był Michał Bistram, wieś należała do Bistramów do poł. XVII w. Następnym właścicielem był Jerzy Grotthausen. Około 1876 r. właścicielem majątku jest Julius Walzer. Do I wojny światowej właścicielem był Panwitz. Po 1918 r. folwark kupuje Wachowiak, w 1928 r. właścicielem majątku był Klemens Domachowski. Kościół wybudowany w 1340 r., konsekrowany w 1400 r. Podczas wojen polsko-krzyżackich XV w. kilkakrotnie niszczone. W 1739 dobudowano drewniane prezbiterium. W 1882 r. renowacja kościoła. W 1900 dobudowano boczną kruchtę. W 1931 r. kościół został wpisany do rejestru zabytków województwa pomorskiego (ponowny wpis 23.01.1968 r.). Kościół remontowany w latach 1962-63: przełożenie ceramicznego pokrycia dachowego, 1995: konserwacja ścian drewnianego prezbiterium, więźby dachowej, wymiana spróchniałych belek stropowych, wymiana podwalin prezbiterium, uzupełnienie lokalnych ubytków i pęknięć muru wieży, wymiana rur spustowych i rynien; 1996 wybudowanie nowej, szerszej zakrystii, 1997 otynkowanie szczytu od prezbiterium, remont przypór, 1998 wymiana posadzki na płyty z piaskowca, 1999 r. remont wieży. Kościół posadowiony na kamiennym cokole na zaprawie wapiennej, ściany korpusu nawowego, kruchty bocznej murowane z cegieł na zaprawie wapiennej wewnątrz otynkowane, prezbiterium i zakrystia drewniane konstrukcji zrębowej, oszalowane pionowo deskami z oliستwowaniem połączeń pomiędzy deskami szalunku. Kościół orientowany, na rzucie prostokąta, jednonawowy z wieżą na planie kwadratu od zachodu oraz węższym, trójbocznie zamkniętym prezbiterium od wschodu, z dobudowaną od północy zakrystią. Bryła złożona z korpusu nawowego zamkniętego dachem dwuspadowym z dobudowaną do korpusu kruchtą boczną zamkniętą dachem dwuspadowym, dobudowaną od zachodu prostopadłościenną wieżą zamkniętą dachem namiotowym, drewnianym prezbiterium węższym i niższym od korpusu nawowego, zamkniętym dachem dwuspadowym z trójpołaciowym pokryciem nad prezbiterium oraz dobudowaną od północy do prezbiterium bryłą drewnianej zakrystii zamkniętej dachem pulpitem. Dachy pokryte dachówką ceramiczną. W narożnikach oraz w elewacjach dłuższych korpusu nawowego trójstopniowe masywne przypory. Elewacje korpusu nawowego oraz wieży w wątku ceglany artykułowane wysokim gzymsem cokołowym z ceglany okapem oraz ceglany gzymsem wieńczącym. Elewacja frontowa z wieżą, której narożniki oszkarpowane, z ostrołukowym stopniowym portalem, nad którym okulus ze współczesnym malunkiem patronów kościoła. Elewacje wzdłużne korpusu analogiczne: trójosiowe, osie przedzielane szkarpami, narożniki ujęte szkarpami; w elewacji południowej dobudowana krucha boczna zwieńczona trójkątnym szczytem, otwory okienne zamknięte łukowo, rozglifione. Elewacja prezbiterialna jednoosiowa z oknem zamkniętym odcinkiem koła. Elewacja zakrystii jednoosiowa, z prostokątnym oknem.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: bardzo dobry

Zalecenia:

Kościół parafialny wpisany do rejestru zabytków: **nr a-1077 decyzją z dnia 04.08.1968**

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840).

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

NOWE GRODZICZNO

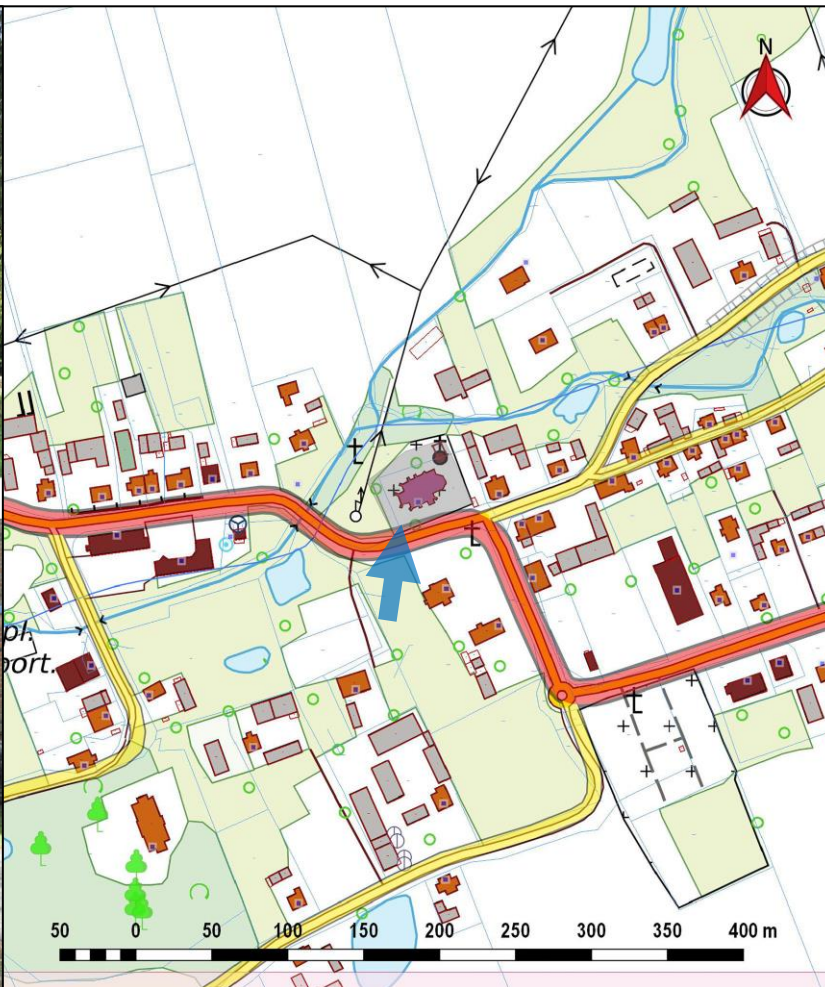
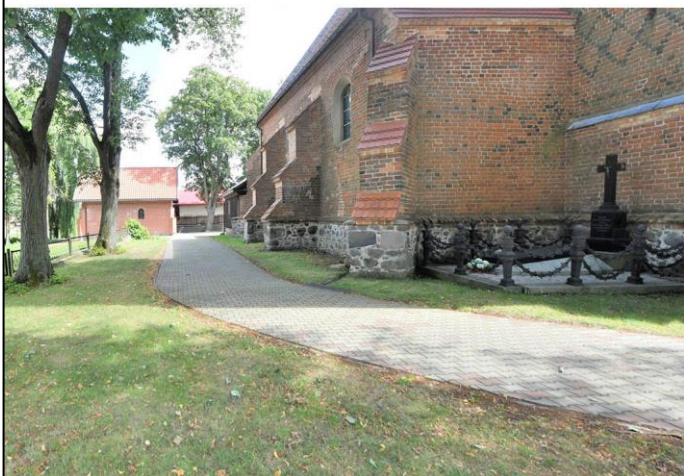
1. Nazwa

CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY przy kościele parafialnym p.w. św. Piotra i Pawła

2. Czas powstania

1 poł. XIV w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Nowe Grodziczno
na działce geodez.: nr 239**

**obręb: NOWE GRODZICZNO
ID: 281203_2.0010.239**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

**Wpis do rejestru zabytków nr a-
1077 decyzją z dnia 04.08.1968**

Cmentarz w cz. płd. działki kościelnej (góra) oraz cz. północnej (dół)

Wycinek mapy BDOT 10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją. (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczono zasięg wpisu do rejestru zabytków wg. <https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>

8. Historia, opis i wartości

Najstarsza wzmianka o Grodzicznie – pod nazwą *Lichtenheyde* - pochodzi z 1338 r. Grodziczno było wsią w części należąca do Zakonu Krzyżackiego i w części własnością biskupią, w XV w. na gruntach zakonu krzyżackiego powstało dobro rycerskie. W latach 1466-1772 wieś w granicach Prus Królewskich, stanowiła własność szlachecką: w w 1570 r. właścicielem był Michał Bistram, wieś należała do Bistramów do poł. XVII w. Następnym właścicielem był Jerzy Grotthausen. Około 1876 r. właścicielem majątku jest Julius Walzer. Do I wojny światowej właścicielem był Panwitz. Po 1918 r. folwark kupuje Wachowiak, w 1928 r. właścicielem majątku był Klemens Domachowski.

Kościół wybudowany w 1340 r., konsekrowany w 1400 r. Podczas wojen polsko-krzyżackich XV w. był kilkakrotnie niszczone.

Teren wokół kościoła zajęty przez cmentarz przykościelny, który został założony w 1 połowie XIV w., obecnie z nagrobkami z 2 połowy XIX w. i XX w. Teren kościelny ogrodzony płotem z metalowych pręseł pomiędzy wysokimi ceglanymi słupkami z betonowymi, profilowanymi czapkami zwieńczonymi daszkami namiotowymi, ogrodzenie na ceglanej podmurówce z ceglanymi okapami. Granice pierwotnego układu cmentarza przykościelnego czytelne, układ jednokwaterowy, regularny.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi, miejsce pochówku właścicieli wsi oraz proboszczów parafii Grodziczno.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Cmentarz przykościelny wpisany do rejestru zabytków: **nr a-1077 decyzją z dnia 04.08.1968**

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840).

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

NOWE GRODZICZNO

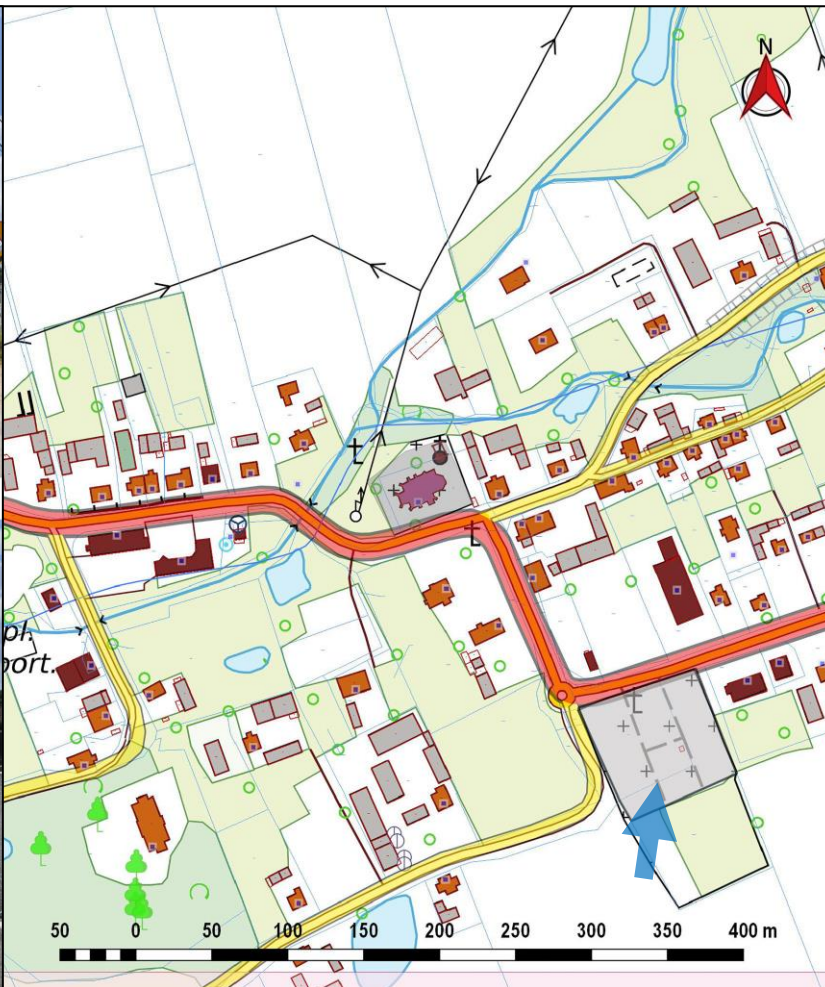
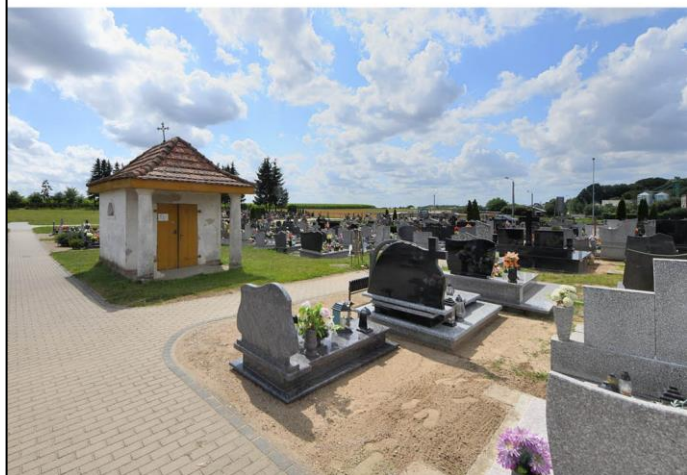
1. Nazwa

CMENTARZ PARAFIALNY rzymskokatolicki

2. Czas powstania

2 poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Nowe Grodziczno
na działkach geodez.: nr 299, 300**

**obręb: NOWE GRODZICZNO
ID: 281203_2.0010.299,300**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Cmentarz od północy (zdj. górne) oraz kostnica od północy (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>).

8. Historia, opis i wartości

Najstarsza wzmianka o Grodzicznie – pod nazwą *Lichtenheyde* - pochodzi z 1338 r. Grodziczno było wsią w części należąca do Zakonu Krzyżackiego i w części własnością biskupią, w XV w. na gruntach zakonu krzyżackiego powstało dobro rycerskie. W latach 1466-1772 wieś w granicach Prus Królewskich, stanowiła własność szlachecką: w w 1570 r. właścicielem był Michał Bistram, wieś należała do Bistramów do poł. XVII w. Następnym właścicielem był Jerzy Grotthausen. Około 1876 r. właścicielem majątku jest Julius Walzer. Do I wojny światowej właścicielem był Panwitz. Po 1918 r. folwark kupuje Wachowiak, w 1928 r. właścicielem majątku był Klemens Domachowski. Cmentarz usytuowany na południowy-wschód od kościoła parafialnego, założony w 2 połowie XIX w – najstarszy nagrobek na cmentarzu z 1912 i 1917 r. Cmentarz na rzucie prostokąta, ogrodzony współczesnym płotem z przęseł metalowych z siatką. Układ całości czytelny, z dwiema głównymi alejami na osi północ-południe oraz alejkami prostopadłe odchodzącymi od alei głównych. Układ nagrobków i mogił rzędowy, groby orientowane. Obecnie brak zadrzewienia obwodowego, wzdłuż granic cmentarza.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi, miejsce pochówku wiernych parafii Grodziczno.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenie cmentarza

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

NOWE GRODZICZNO

1. Nazwa

ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY

2. Czas powstania

1 poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Nowe Grodziczno
na działkach geodez.: nr 265, 266, 266/3,
266/6, 275/5**

**obręb: NOWE GRODZICZNO
ID: 281203_2.0010. 265, 266, 266/3, 266/6,
275/5**

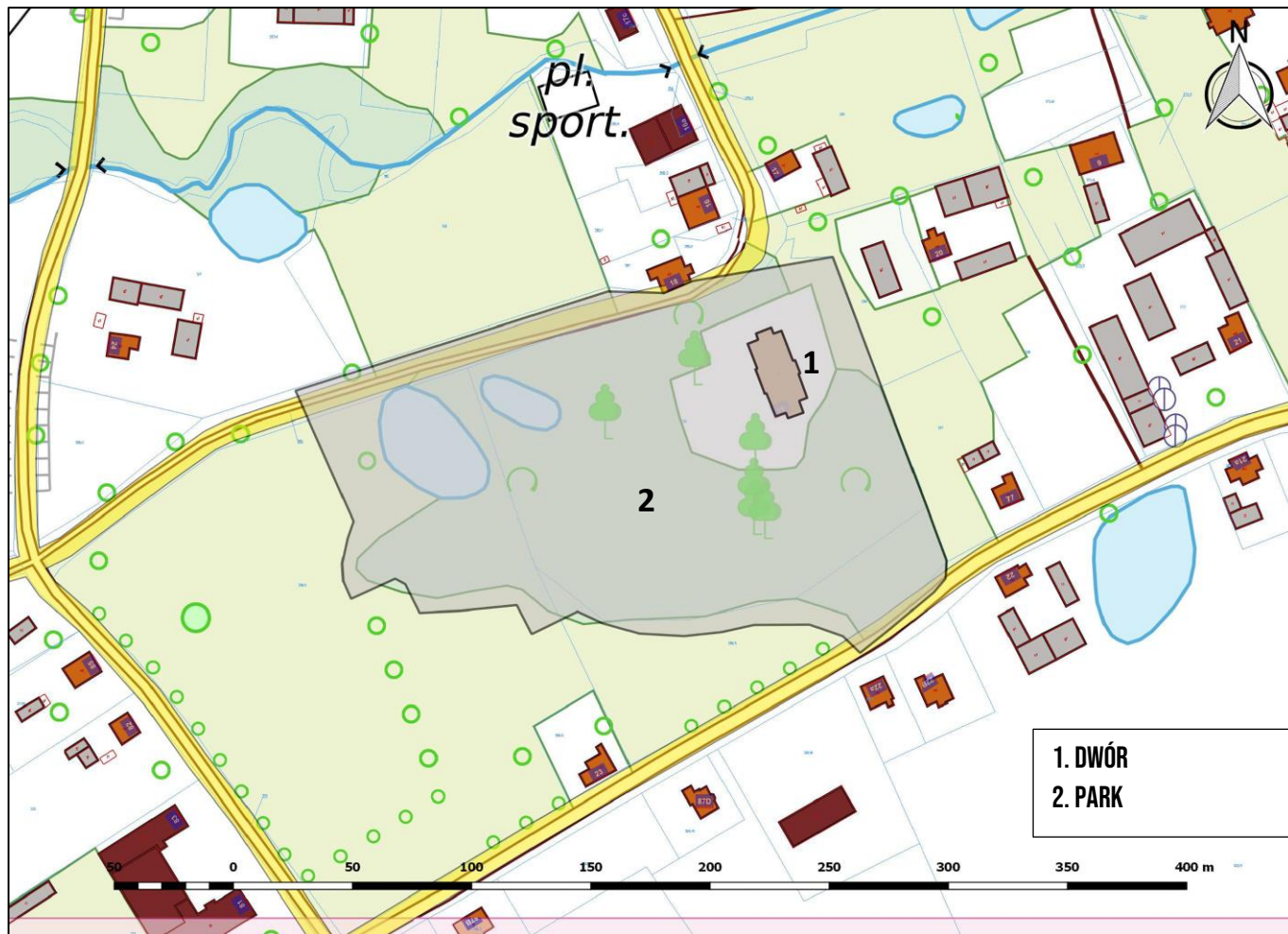
5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Zespół dworsko-parkowy w Grodzicznie. Szarym kolorem zaznaczono granice parku według opracowania ewidencyjnego z 1993 r. BDOT10k w skali 1:4000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>)..

8. Historia, opis i wartości

Najstarsza wzmianka o Grodzicznie – pod nazwą *Lichtenheyde* - pochodzi z 1338 r. Grodziczno było wsią w części należąca do Zakonu Krzyżackiego i w części własnością biskupią, w XV w. na gruntach zakonu krzyżackiego powstało dobro rycerskie. W latach 1466-1772 wieś w granicach Prus Królewskich, stanowiła własność szlachecką: w w 1570 r. właścicielem był Michał Bistram i wieś należała do Bistramów do poł. XVII w. Następnym właścicielem był Jerzy Grotthausen, luteranin, starosta czorsztyński. W 1868 powierzchnia wsi wraz z dobrem rycerskim liczyła 7306 morgi – do majątku należały 53 domy a we wsi znajdowało się 85 domów; liczba ludności w majątku wynosiła 259 osób, z których 221 było katolikami oraz 66 ewangelików a we wsi 259 osób w tym 10 ewangelików i 249 katolików. Około 1876 r. właścicielem majątku jest Julius Walzer, który zakłada folwark i buduje dwór – pod koniec lat 80-tych XIX w. powierzchnia majątku wynosiła 1207 ha, na który składało się 811 ha pól i ogrodów, 97 ha łąk, 226 ha lasów, 17 ha wód. Pod koniec XIX w. powierzchnia majątku wynosiła 1284 ha a na terenie majątku znajdowała się cegielnia, gorzelnia i mleczarnia parowa. Do I wojny światowej właścicielem był Panwitz, w 1920 r. majątek o powierzchni 1284 ha przeszedł w ręce Komisji Przesiedleńczej i został rozparcelowany. Po 1918 r. folwark kupuje Wachowiak, w 1928 r. właścicielem majątku był Klemens Domachowski, który mieszkał w majątku do 1941 r. Po II wojnie majątek z dworem przejęty przez władze. Rodzina Domachowskich mieszkała we dworze do 1946 r., następnie funkcjonowała w nim szkoła, przychodnia zdrowia, bank, posterunek milicji. W połowie lat 80-tych prawa do dworu, parku i części gruntów ornych odzyskuje córka Klemensa Domachowskiego.

Dawny układ podwórza gospodarczego nie zachował, było ono zabudowane na planie nieregularnego prostokąta, otwartego od strony południowej, jego zachodnią ścianę stanowił dwór wraz z linią parku.

Zespół dworsko-parkowy o kompozycji geometrycznej, zwartej, otwartej od strony południowo-wschodniej z pozostałościami dawnego podwórza gospodarczego we wschodniej części zespołu z centralnie usytuowanym dworem pomiędzy podwórzem a zachodnią częścią z dawnym parkiem. Od północy ograniczonym drogą.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

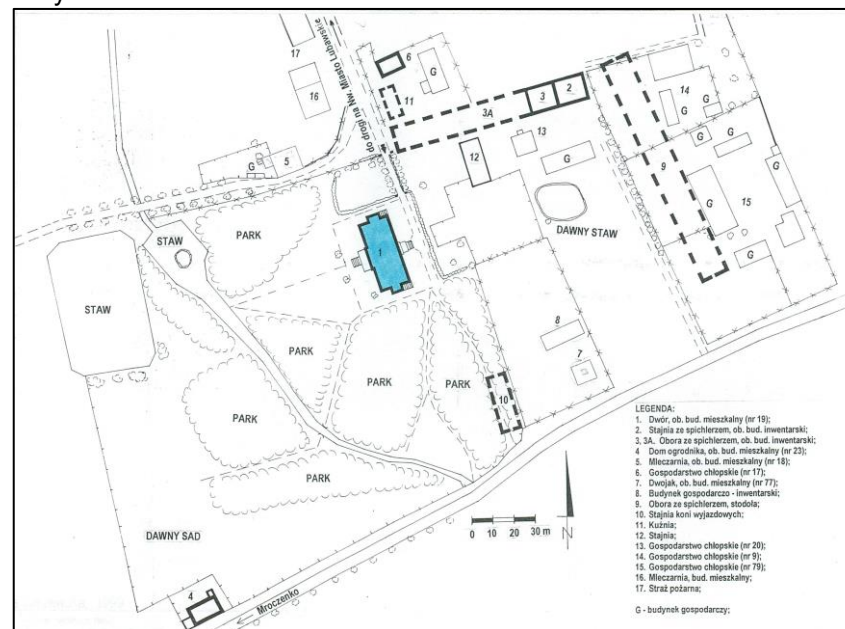
9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: park dworski zniekształcony wskutek braku pielęgnacji i konserwacji, dwór w stanie dostatecznym/złym,

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenie parku, zachowanie istniejącej bryły i wystroju architektonicznego budynku; przy pracach remontowych należy stosować tradycyjne materiały.

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

Plan założenia dworsko-parkowego na karcie „białej” (WUOZ w Elblągu nr inw. 2737) wykonanej w 1999 r. przez Alinę Januszewską.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

NOWE GRODZICZNO

1. Nazwa

DWÓR w zespole dworsko-parkowym

2. Czas powstania

1 poł. XIX w. – 1876 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**Nowe Grodziczno nr 19
13-324 Nowe Grodziczno
na działce geodez.: nr 266**

**obręb: NOWE GRODZICZNO
ID: 281203_2.0010.266**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Dwór od pñ. wschodu (zdz. górne) oraz pñd-zach. (zdz. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>).

8. Historia, opis i wartości

Najstarsza wzmianka o Grodzicznie – pod nazwą *Lichtenheyde* - pochodzi z 1338 r. Grodziczno było wsią w części należąca do Zakonu Krzyżackiego i w części własnością biskupią, w XV w. na gruntach zakonu krzyżackiego powstało dobro rycerskie. W latach 1466-1772 wieś w granicach Prus Królewskich, stanowiła własność szlachecką: w w 1570 r. właścicielem był Michał Bistram i wieś należała do Bistramów do poł. XVII w. Następnym właścicielem był Jerzy Grotthausen, luteranin, starosta czorsztyński. Około 1876 r. właścicielem majątku jest Julius Walzer, który zakłada folwark i buduje dwór. Pod koniec XIX w. powierzchnia majątku wynosiła 1284 ha a na terenie majątku znajdowała się cegielnia, gorzelnia i mleczarnia parowa. Do I wojny światowej właścicielem był Panwitz, w 1920 r. majątek o powierzchni 1284 ha przeszedł w ręce Komisji Przesiedleńczej i został rozparcelowany. Po 1918 r. folwark kupuje Wachowiak, w 1928 r. właścicielem majątku był Klemens Domachowski, który mieszkał w majątku do 1941 r. Po II wojnie majątek z dworem przejęty przez władze. Rodzina Domachowskich mieszkała we dworze do 1946 r., następnie funkcjonowała w nim szkoła, przychodnia zdrowia, bank, posterunek milicji. W połowie lat 80-tych prawa do dworu, parku i części gruntów ornych odzyskuje córka Klemensa Domochońskiego.

Dwór wybudowany w 1876 r. prawdopodobnie w miejscu starszego dworu. Dwór posadowiony na fundamentach ceglanych, w części środkowej budynku ceglano-kamiennych, ściany murowane z cegły na zaprawie wapienno-piaskowej, otynkowane z detalem architektonicznym w tynku. Dwór na rzucie prostokąta, ze centralnymi ryzalitami w elewacjach frontowej i ogrodowej, z wejściami w elewacji frontowej poprzedzonym schodami, oraz w elewacjach szczytowych. Bryła budynku podpiwniczona, jednokondygnacyjna z podstryszem, dwukondygnacyjnymi ryzalitami od frontu i w elewacji ogrodowej, ryzality zwieńczone trójkątnymi szczytami, całość zamknięta dachem dwuspadowym, ryzality zamknięte dachami dwuspadowymi z kalenicami prostopadłymi do kalenicy korpusu dworu. Przybudówki w ścianach szczytowych z daszkami pulpitemowymi. Elewacje ujęte w narożach oraz w narożach ryzalitów siedmiokątnymi kolumnami wyniesionymi ponad połac dachu, zwieńczonymi głowicami imitującymi latarnię morską. Elewacja frontowa symetryczna, 9 osiowa z centralnym jednoosiowym, dwukondygnacyjnym ryzalitem ujętym w narożach siedmiokątnymi kolumnami, ryzalit w drugiej kondygnacji dwuosiowy, zwieńczony trójkątnym szczytem ze sterczyną w kształcie wachlarza na esownicach, ryzalit poprzedzony niewielkim tarasem ze schodami. Elewacje artykułowane gzymsem cokołowym w którym okna piwnic, gzymsem parapetowym oraz gzymsem wieńczącym z fryzem arkadowym spływającym na słuźki w kształcie kanelurowanych kolumniek, podparte wąskim gzymsem. Ponad fryzem gzymś kostkowy. Otwory prostokątne zamknięte odcinakami łuku, rozglifione, Okna podstrysza okrągłe w osiach elewacji. Stolarka częściowo zachowana

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.
Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dostateczny / zły, duże ubytki tynku, nieszczelne pokrycie dachu,

Zalecenia:

Zachowanie istniejącej bryły i wystroju architektonicznego budynku; przy pracach remontowych należy stosować tradycyjne materiały. Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

NOWE GRODZICZNO

1. Nazwa

PARK w zespole dworsko-parkowym

2. Czas powstania

4 ćw. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Nowe Grodziczno
na działkach geodez.: nr 265, 266, 266/3,
266/6, 275/5**

**obręb: NOWE GRODZICZNO
ID: 281203_2.0010. 265, 266, 266/3, 266/6,
275/5**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Park od płn. wschodu (zdj. górne) oraz pld-zach. (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją(wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Szarym kolorem zaznaczony granice parku według opracowania ewidencyjnego z 1993 r.

8. Historia, opis i wartości

Najstarsza wzmianka o Grodzicznie – pod nazwą *Lichtenheyde* - pochodzi z 1338 r. Grodziczno było wsią w części należąca do Zakonu Krzyżackiego i w części własnością biskupią, w XV w. na gruntach zakonu krzyżackiego powstało dobro rycerskie. W latach 1466-1772 wieś w granicach Prus Królewskich, stanowiła własność szlachecką: w w 1570 r. właścicielem był Michał Bistram i wieś należała do Bistramów do poł. XVII w. Następnym właścicielem był Jerzy Grotthausen, luteranin, starosta czorsztyński. W 1868 powierzchnia wsi wraz z dobrem rycerskim liczyła 7306 morgi – do majątku należały 53 domy a we wsi znajdowało się 85 domów; liczba ludności w majątku wynosiła 259 osób, z których 221 było katolikami oraz 66 ewangelików a we wsi 259 osób w tym 10 ewangelików i 249 katolików. Około 1876 r. właścicielem majątku jest Julius Walzer, który zakłada folwark i buduje dwór – pod koniec lat 80-tych XIX w. powierzchnia majątku wynosiła 1207 ha, na który składało się 811 ha pól i ogrodów, 97 ha łąk, 226 ha lasów, 17 ha wód. Pod koniec XIX w. powierzchnia majątku wynosiła 1284 ha a na terenie majątku znajdowała się cegielnia, gorzelnia i mleczarnia parowa. Do I wojny światowej właścicielem był Panwitz, w 1920 r. majątek o powierzchni 1284 ha przeszedł w ręce Komisji Przesiedleńczej i został rozparcelowany. Po 1918 r. folwark kupuje Wachowiak, w 1928 r. właścicielem majątku był Klemens Domachowski, który mieszkał w majątku do 1941 r. Po II wojnie majątek z dworem przejęty przez władze. Rodzina Domachowskich mieszkała we dworze do 1946 r., następnie funkcjonowała w nim szkoła, przychodnia zdrowia, bank, posterunek milicji. W połowie lat 80-tych prawa do dworu, parku i części gruntów ornych odzyskuje córka Klemensa Domochońskiego.

Zespół dworsko-parkowy o kompozycji geometrycznej, zwartej, otwartej od strony południowo-wschodniej z pozostałościami dawnego podwórze gospodarczego we wschodniej części zespołu z centralnie usytuowanym dworem pomiędzy podwórzem a zachodnią częścią z dawnym parkiem.

Zachodnią część zespołu stanowi park założony w 4 ćw. XIX w. ze starodrzewem pochodzącym z przełomu XIX i XX w., przez zachodnią część parku przepływa ciek wodny, który w części północnej poszerzony jest o staw. Od północy park ograniczonym drogą wysadzaną lipami, od południa i od zachodu łąki. W części wschodniej parku dwór z dawnym podwórzem gospodarczym. W drzewostanie parku najliczniej reprezentowany jest klon pospolity i klon jawor, wiąz górski, lipa drobnolistna, dąb, grab, drzewa iglaste reprezentowane są przez świerk pospolity oraz modrzew.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: park dworski zniekształcony wskutek braku pielęgnacji i konserwacji

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe.

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

OSTASZEWO

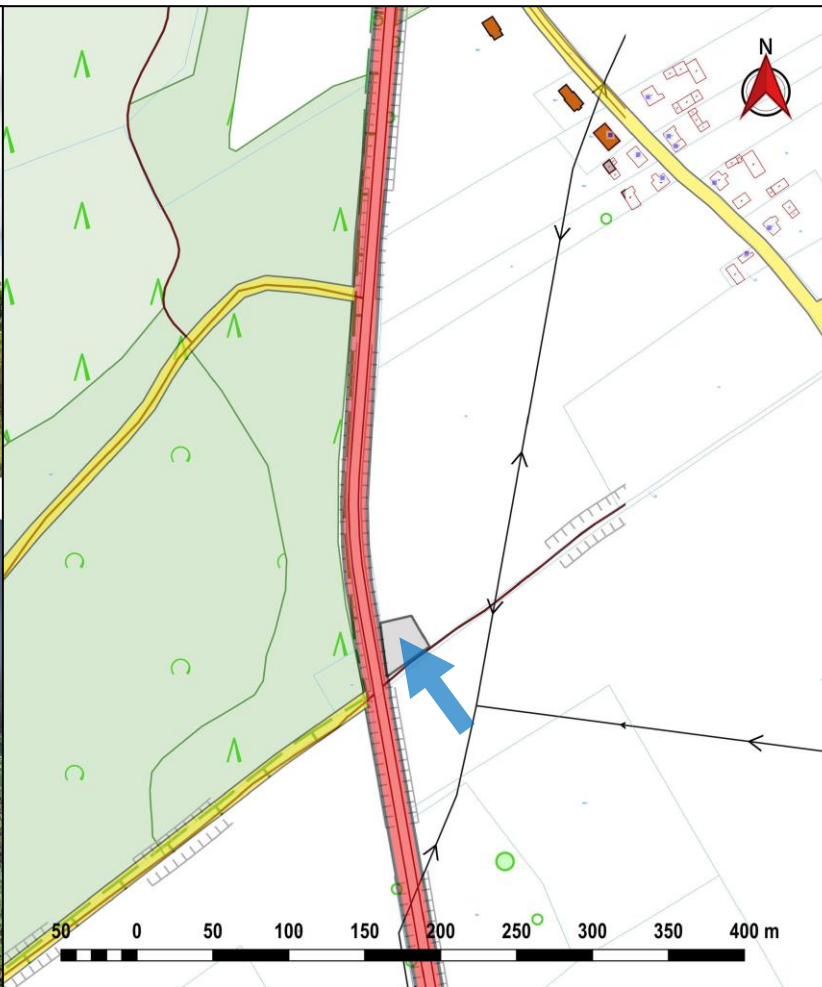
1. Nazwa

CMENTARZ EWANGELICKI

2. Czas powstania

pocz. XX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Ostaszewo
na działce geodez.: nr 176**

**obręb: OSTASZEWO
ID: 281203_2.0011.176**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Cmentarz od południa (zdj; górne) oraz wnętrze od zach. (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>)

8. Historia, opis i wartości

Cmentarz zlokalizowany po wschodniej stronie szosy Lidzbark-Lubawa, na południe od wsi Ostaszewo, otoczony polami, od zachodu zwarty kompleks leśny. Cmentarz założony na początku XX w. na rzucie czworokąta, granice czytelne. Nieczytelny układ cmentarza i kwater. Na cmentarzu jedna ziemna mogiła z krzyżem.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi, miejsce pochówków ewangelików, mieszkańców wsi Ostaszewo.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: na cmentarzu jedna ziemna mogiła, zadbane. Brak innych mogił.

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenie cmentarza

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

RYNEK

1. Nazwa

CMENTARZ RODOWY

2. Czas powstania

2 poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Rynek
na działce geodez.: nr 3002**

**obręb: RYNEK
ID: 281203_2.0012.3002**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Cmentarz od wschodu (zdj; górne) oraz krypta od wsch. (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>)

8. Historia, opis i wartości

Cmentarz zlokalizowany w lesie na południe od dawnego dworu, na skraju lasu i głębokiego jaru. Cmentarz rodowy założony w 2 połowie XIX w. Obecnie granice nieczytelne. Na cmentarzu ruiny grobowca – zachowany fragment ceglanych murów obwodowych. Brak danych dotyczących pochówków.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi, miejsce pochówku ewangelików, dawnych właścicieli majątku w Rynku.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: cmentarz zdewastowany, nieczytelny w terenie, grobowiec zniszczony – zachowany jako ruina. Nie wydzielona działka, na której zlokalizowany jest cmentarz.

Zalecenia:

Zabezpieczenie przed dalszą dewastacją, ogrodzenie terenu cmentarza, Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenie cmentarza

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

TRZCIN

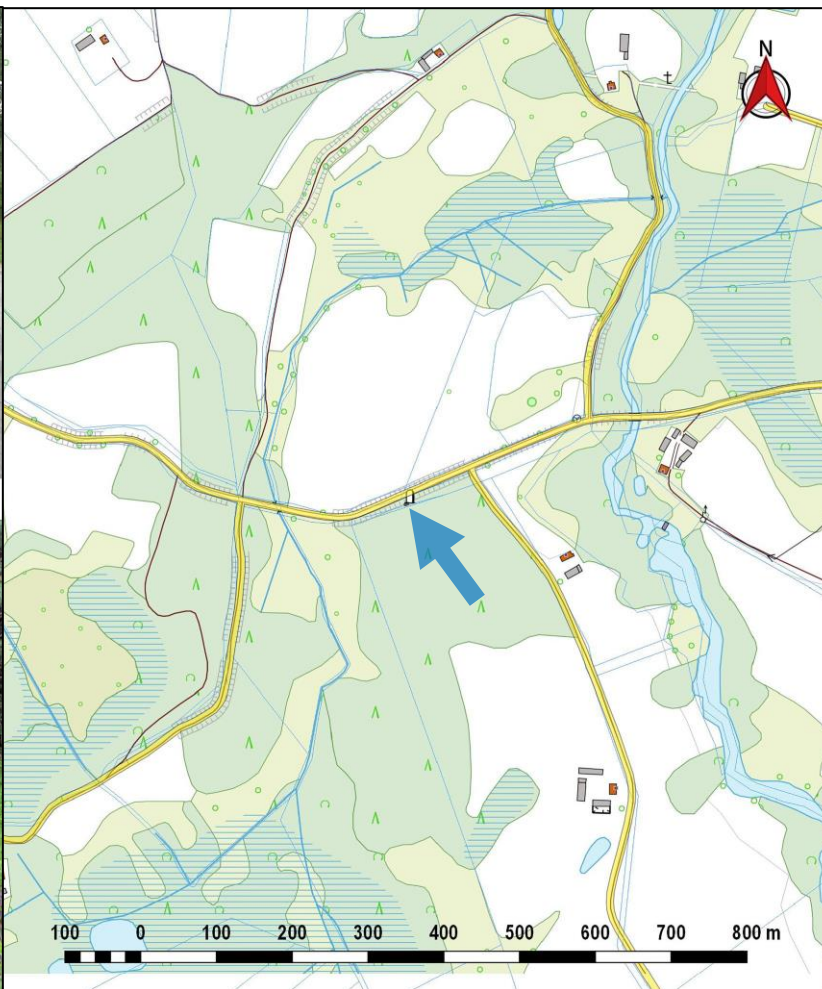
1. Nazwa

MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ

2. Czas powstania

1960 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Trzcín
na działce geodez.: nr 230/1**

**obręb: TRZCIN
ID: 281203_2.0014.230/1**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Pomnik od wschodu (zdzj; górne) oraz od północy (zdzj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>)

8. Historia, opis i wartości

Miejsce Pamięci Narodowej – pomnik - zlokalizowane w pasie drogowym, na wyniesieniu terenu na południe od szosy Rynek – Mroczo. Teren na którym zlokalizowany jest pomnik na rzucie prostokąta, wybrukowany kostką cementową.

Pomnik w formie stojącej betonowej płyty schodkowo zwężająca się ku górze inskrypcją: „POMORDOWANI Z RĄK HITLEROWSKICH W 1944 ROKU ODDALI SWE ŻYCIE: ŚP SZYŃSKI JAN, FALKOWSKI BOLESŁAW, MARCHLEWSKI WOJCIECH, PATALON ROMAN, KRZYŻANOWSKI STANISŁAW, KARPIŃSKI FRANCISZEK, CIESIELSKI JAN, GORCZYŃSKI JAN, CHILIŃSKI FRANCISZEK, 3 OSOBY NIEZNANEGO NAZWISKA, SPOŁECZEŃSTWO G.R.N. MROCZNA I KIELPIN.

Przed stojącą płytą betonową leżąca płyta z lastriko, na której układane są znicze i wieńce.

roku oddali swe Wartości historyczne: dokument materialny martyrologii ludności polskiej podczas II wojny światowej.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe.

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

ZWINIARZ

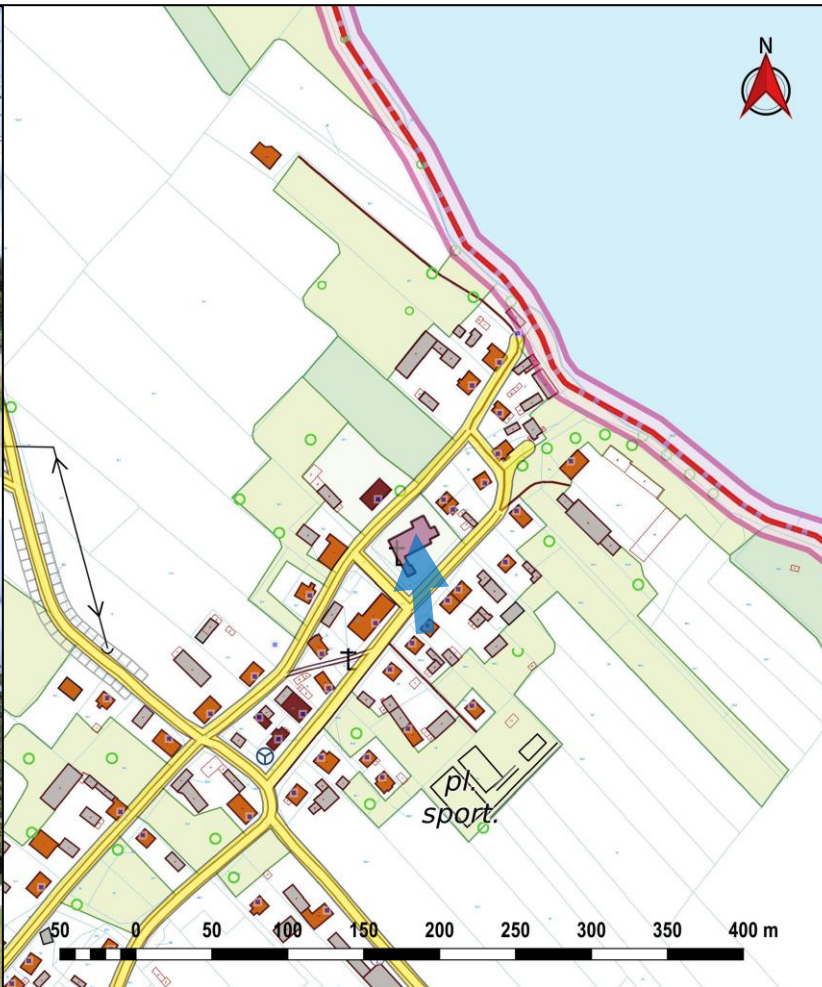
1. Nazwa

**KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MIKOŁAJA
BISKUPA**

2. Czas powstania

1913 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Zwiniarz
na działce geodez.: nr 109**

**obręb: ZWINIARZ
ID: 281203_2.0016.109**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

**Wpis do rejestru zabytków nr A-
4730 decyzją z dnia 16.08.2023**

Kościół od zachodu (zdj; górne) oraz wschodu (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>). Kolorem różowym zaznaczono wpis do rej. zabytków.

8. Historia, opis i wartości

Wieś o metryce średniowiecznej. Pierwsza wzmianka w 1336 r. jako *Swinner, Swyn, Swynem*, w 1544 jako *Szwiniarz, Schwinerenn*. W latach 1324-1336 na terytorium biskupstwa chełmińskiego. Pomiędzy 1324-1349 r. biskup chełmiński Otto nadaje Konradowi Hammerowi wieś Zwiniarz na prawie chełmińskim. W 1472 wznowienie przywileju sołtys dla wsi biskupiej lokowanej na 60 łanach. W 1570 na terytorium biskupstwa chełmińskiego, w kluczu lubawskim, parafii Zwiniarz, wieś liczy 56 łanów chłopskich. W dokumencie z 1647 r. wymieniany jest kościół św. Mikołaja w Zwiniarzu. Parafię w Zwiniarzu erygowano w XV w. Obecny kościół rozpoczęto budować w 1913 r. prawdopodobnie w miejscu dawnego kościoła, który istniał już w XIV w., a kościół konsekrowano w 1926 r. Budowla nawiązująca do gotyckich kościołów.

Budynek kościoła orientowany, posadowiony na cokole z kamieni polnych, której wysokość wzrasta wskutek spadku terenu w kierunku wschodnim. Ściany murowane z cegły ceramicznej, obustronnie otynkowane, kościół z bardzo ubogim detalem architektonicznym wypracowanym w tynku. Wieża z pierwszą kondygnacją z obrobionego kamienia polnego, wyżej konstrukcji drewnianej, oszalowana deskami. Kościół na rzucie wieloboku: prostokątna nawa z wydzielonymi od płu-wschodu prostokątnym prezbiterium i kaplicą, od południowego zachodu połączona z kwadratową wieżą za pomocą prostokątnego łącznika z przejściem bramnym. Od wschodu węższe prezbiterium, wieża na rzucie kwadratu. Bryła złożona z prostopadłościennego korpusu nawowego, z niższego i węższego prostopadłościannu prezbiterium, z prostopadłościenną zakrystii oraz wysokiej prostopadłościenną wieży. Bryły kościoła zamknięte dachami dwuspadowym z lekko podwiniętymi połaciami, nad zakrystią dach trójpołaciowy, wieża zwieńczona dachem namiotowym. Na kalenicy dachu nawy, w pobliżu frontowej ściany szczytowej metalowa sygnaturka arkadowymi prześwitami dzwonnymi, zwieńczona hełmem. Elewacje otynkowane pozbawione detalu i wystroju architektonicznego. Elewacja frontowa trójosiowa, z asymetrycznie umieszczonym wejściem zamkniętym odcinkiem koła, ponad wejściem okno zamknięte odcinkiem koła, po obu stronach wejścia wysmukłe prostokątne okna z prostymi kluczami. Od południa łącznik z wieżą, z łukowatym przejściem. Elewacje boczne akcentowane gzymsem cokołowym oraz prostym gzymsem wieńczącym, korpus nawy 4 osiowy z wysmukłymi oknami z prostymi kluczami, elewacja boczna prezbiterium jednoosiowa z owalnym oknem. Elewacja tylna prezbiterium z wąskim wysokim prostokątnym oknem.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Kościół parafialny wpisany do rejestru zabytków: **nr A-4730 decyzją z dnia 16.08.2023 r.**

Wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków. Obowiązują zalecenia konserwatorskie, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 poz. 840)

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

ZWINIARZ

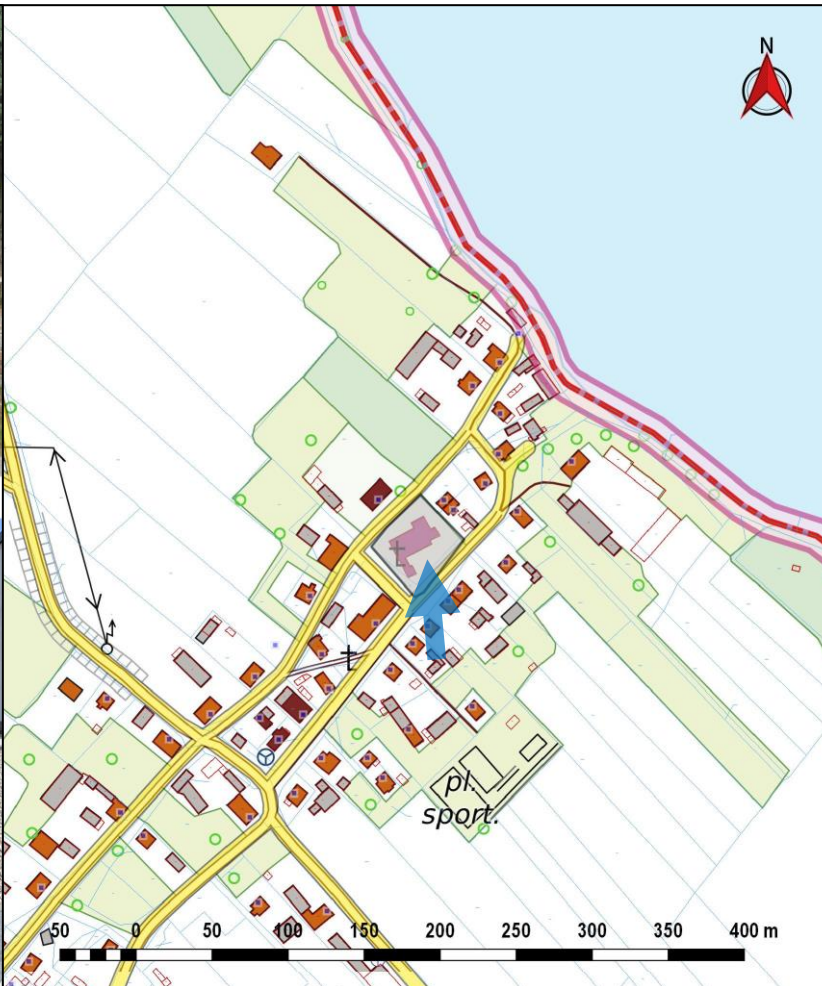
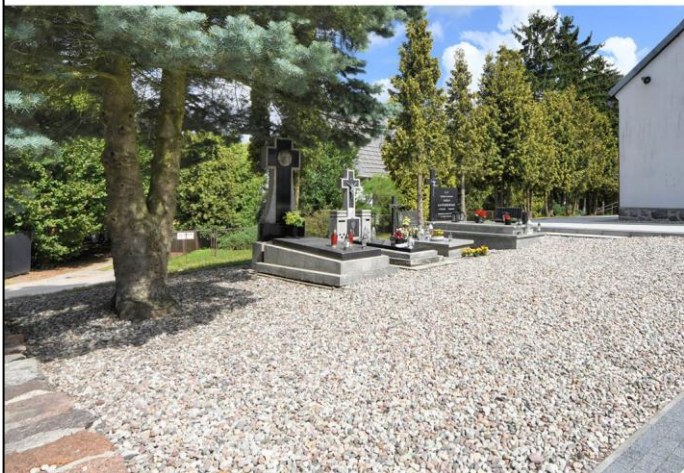
1. Nazwa

CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY przy kościele parafialnym p.w. św. Mikołaja Biskupa

2. Czas powstania

na cmentarzu średniowiecznym, 1913 r.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Zwiniaż
na działkach geodez.: nr 109, 110**

**obręb: ZWINIARZ
ID: 281203_2.0016.109, 110**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Teren przykościelny od wschodu (zdj; górne) oraz cmentarz od zachodu (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>)

8. Historia, opis i wartości

Wieś o metryce średniowiecznej. Pierwsza wzmianka w 1336 r. jako *Swinner, Swyn, Swynem*, w 1544 jako *Szwiniarz, Schwinerenn*. W latach 1324-1336 na terytorium biskupstwa chełmińskiego. Pomiędzy 1324-1349 r. biskup chełmiński Otto nadaje Konradowi Hammerowi wieś Zwiniaz na prawie chełmińskim. W dokumencie z 1647 r. wymieniany jest kościół św. Mikołaja w Zwiniarzu. Parafię w Zwiniarzu erygowano w XV w. Obecny kościół rozpoczęto budować w 1913 r. prawdopodobnie w miejscu dawnego kościoła, który istniał już w XIV w., a kościół konsekrowano w 1926 r.

Przy kościele parafialnym cmentarz przykościelny, prawdopodobnie o metryce średniowiecznej. Teren cmentarza równy, lekko opadający w kierunku wschodnim, ogrodzony płotem sztachetowym, wokół terenu cmentarza mur oporowy. Obecnie na cmentarzu najstarszy nagrobek z 1927 r. Układ cmentarza regularny, z czytelnymi granicami pierwotnego układu przestrzennego na którym kwatery z grobami proboszczów parafii.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi, . miejsce pochówków proboszczów parafii w Zwiniarzu

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenie cmentarza

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

ZWINIARZ

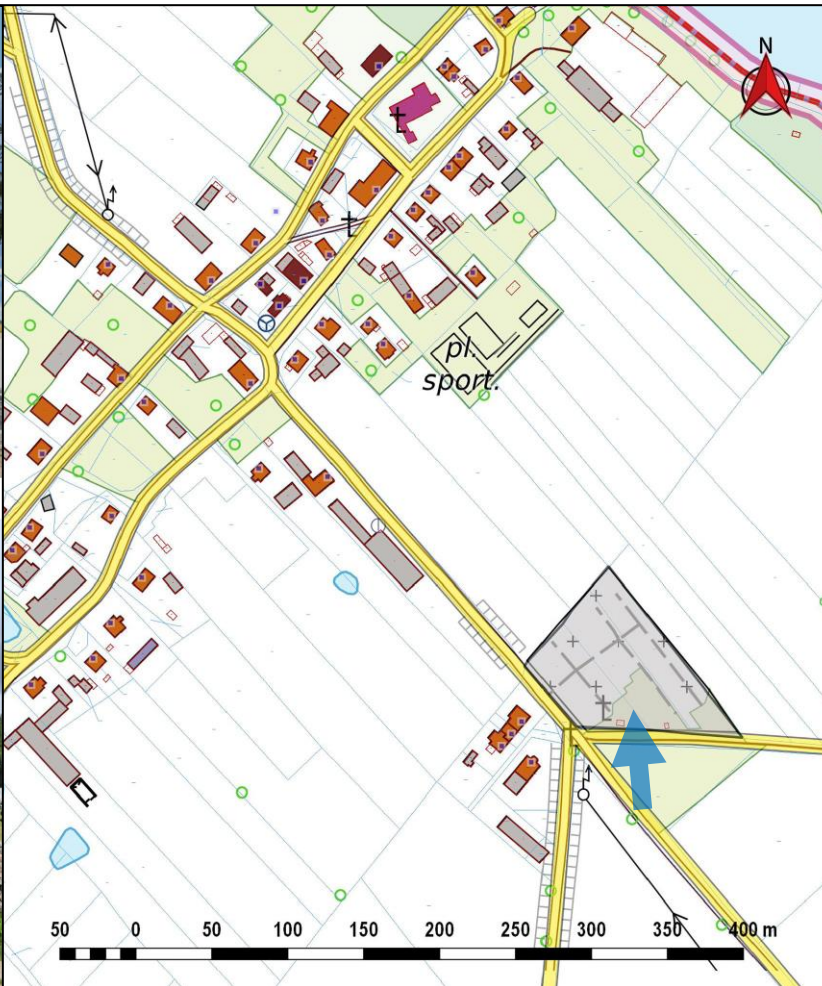
1. Nazwa

**CMENTARZ PARAFIALNY
RZYMSKOKATOLICKI**

2. Czas powstania

poł. XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów w lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Zwiniarz
na działkach geodez.: nr 214, 215, 216/1**

**obręb: ZWINIARZ
ID: 281203_2.0016. 214, 215, 216/1**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Cmentarz od płu-zach. (zdj; górne) oraz cmentarz od wsch. (zdj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>)

8. Historia, opis i wartości

Wieś o metryce średniowiecznej. Pierwsza wzmianka w 1336 r. jako *Swinner, Swyn, Swynem*, w 1544 jako *Szwiniarz, Schwinerenn*. W latach 1324-1336 na terytorium biskupstwa chełmińskiego. Pomiędzy 1324-1349 r. biskup chełmiński Otto nadaje Konradowi Hammerowi wieś Zwiniarz na prawie chełmińskim. W dokumencie z 1647 r. wymieniany jest kościół św. Mikołaja w Zwiniarzu. Parafię w Zwiniarzu erygowano w XV w. Obecny kościół rozpoczęto budować w 1913 r. prawdopodobnie w miejscu dawnego kościoła, który istniał już w XIV w., a kościół konsekrowano w 1926 r.

Cmentarz zlokalizowany na południowy-wschód od kościoła parafialnego. Cmentarz założony w połowie XIX w., na rzucie zbliżonym do trapezu, ogrodzony od zachodu i południa murem z kamieni polnych, od północy i wschodu siatką metalową. Wejście główne od zachodu z metalową, kutą dwuskrzydłową bramą oraz metalową kutą furtką w ceglanych słupkach na rzucie kwadratu, słupki zamknięte cementowymi czapkami. Układ przestrzenny cmentarza regularny, kwaterowy z orientowanymi grobami. Nieliczny drzewostan reprezentowany przez jodły.

Wartości historyczne: dokument materialny rozwoju zabudowy przestrzennej wsi, miejsce pochówków mieszkańców parafii w Zwiniarzu

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenie cmentarza

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

ZWINIARZ

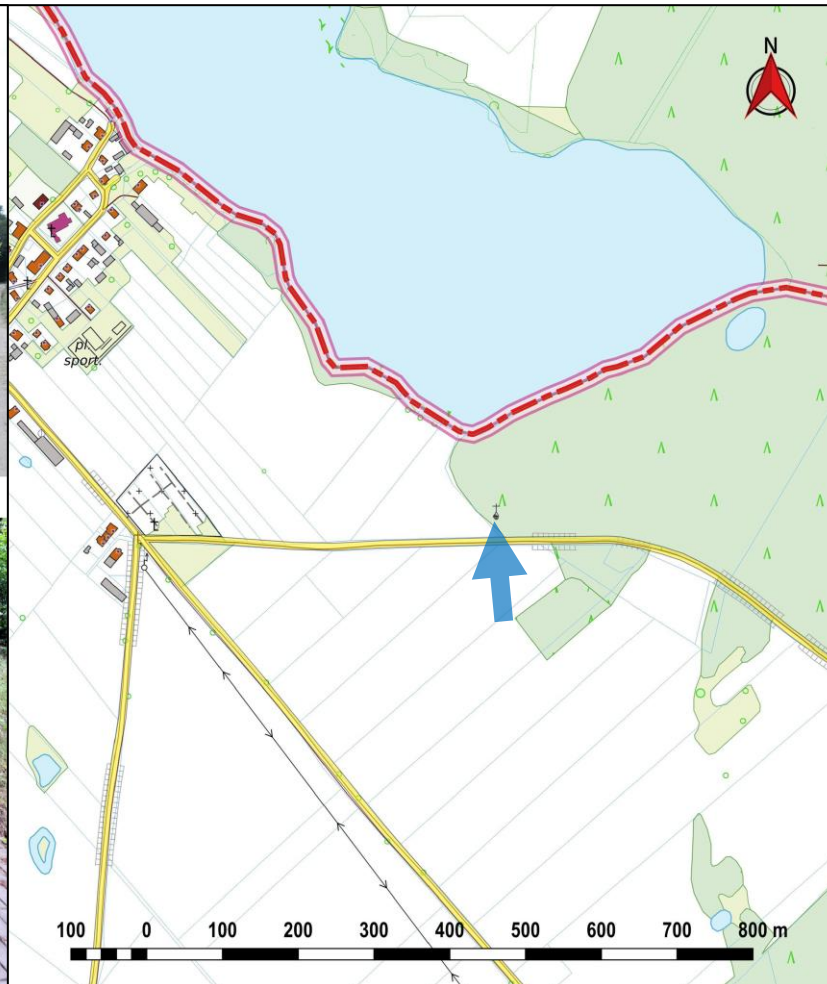
1. Nazwa

MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ

2. Czas powstania

1944 r. XXI w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów w lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

**13-324 Zwiniarz
na działce geodez.: nr 3007/2**

**obręb: ZWINIARZ
ID: 281203_2.0016.3007/2**

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-mazurskie**

powiat **nowomiejski**

gmina **Grodziczno**

6. Formy ochrony

Miejsce pamięci od zach. (zdzj; górne) oraz płd-wsch. (zdzj. dolne)

Wycinek mapy BDOT10k w skali 1:5000 z nałożoną ewidencją (wg. <https://grodziczno.e-mapa.net/>)

8. Historia, opis i wartości

Miejsce Pamięci Narodowej zlokalizowane na wschód od wsi Zwiniarz, na skraju lasu. Na wybrukowanym kostką cementową prostokątnym placu leżąca płyta z lastriko z napisem: OFIARM WOJNY 1939-1945 SPOŁECZEŃSTWO GMINY GRODZICZNO. Od wschodu dostawiona do płyty stela z czarnego granitu zamontowana w betonowym prostopadłościanie z napisem: TU SPOCZYWA 76 ŻOŁNIERZY RÓŻNYCH NARODOWOŚCI POLEGŁYCH W ZWINIARZU W 1945 ROKU.

Wartości historyczne: dokument materialny martyrologii ludności polskiej podczas II wojny światowej.

Wartości naukowe: jako dokument minionej epoki może stanowić przedmiot badań naukowych.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania: dobry

Zalecenia:

Bieżące prace pielęgnacyjne.

Wszelkie prace na terenie obiektu należy uzgodnić z właściwymi służbami ochrony zabytków.

10. Opracowanie karty (autor, data i podpis)

Bogusław Okupny
05/08/2023

Autor zdjęć: Bogusław Okupny

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków